

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม
ของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2554

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม
ของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม
ของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2554

อรพร ทับทิมศรี. (2554). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ ที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนันตพงษ์,รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสัมพันธภาพทางสังคมก่อนและหลัง ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยเป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาเอกชน เขตลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6ห้องเรียน ด้วยวิธีสุ่มแบบง่าย โดยการทำการจับสลาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และจับสลากห้องเรียนที่จับสลากได้ จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยทำการวิจัยเป็น ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 60 นาที รวมทั้งหมด 32 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร ไทยโบราณและได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แบบสังเกตความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ.82 การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ ด้วยสถิติ t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่าสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธภาพ ทางสังคมหลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านและโดยรวม ด้านการแบ่งปันมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น เฉลี่ย -.80 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-16.42$, $sig=.00$) ด้านการ ช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.60 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-7.54$, $sig=.00$) ด้านความร่วมมือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.68 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-9.60$, $sig=.00$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.72 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-10.24$, $sig=.00$) และ สัมพันธภาพทาง สังคมโดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.70 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-28.66$, $sig=.00$)สรุปได้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ มีผลต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

THE EFFECTS OF TRADITIONAL THAI COOKING EXPERIENCE TOWARDS
THE SOCIAL RELATIONSHIP OF PRESCHOOL CHILDREN.

Present in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University

March 2011

Oraporn Tabtimsri. (2011). *The Effects of Traditional Thai Cooking Experience Towards the Social Relationship of Preschool Children*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof.Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc.Prof.Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purposes of this research were to study and compare the social relationship of preschool children before and after the traditional Thai cooking experience. The sample used in the study was 180 preschool boys and girls, with 5-6 years of age, of kindergarten 3 in first semester of 2010 academic year of Chokchai Ladprao Kindergarten under Office of the Private Education Commission, Ladprao District, Bangkok. One class with 30 students was drawn from six classes by using simple random sampling and then 15 students were selected as the sample. The 32 experiments were carried out within the period of 8 weeks – 4 days per week, and it took 60 minutes for each one.

The instruments used in the study were plans of traditional Thai cooking experience with the index of item objective congruence (IOC) between 0.67-1.00 and an observation form with the reliability of .82. The data were analyzed by using dependent sample t-test.

The results of study revealed that the social relationship of preschool children after the traditional Thai cooking experience was higher with statistical difference at the level of .01. The social relationship after the experiment was increasingly changed in all individual areas and in general. The average score of change in the area of sharing was -.80 with statistical difference at the level of $p < .01$ ($t = -16.42$, $sig = .00$). The average score of change in the area of assistance was -.60 with statistical difference at the level of $p < .01$ ($t = -7.54$, $sig = .00$). The average score of change in the area of cooperation was -.68 with statistical difference at the level of $p < .01$ ($t = -9.60$, $sig = .00$). The average score of change in the area of group work was -.72 with statistical difference at the level of $p < .01$ ($t = -10.24$, $sig = .00$). The average score of change of social relationship in general was -.70 with statistical difference at the level of $p < .01$ ($t = -28.66$, $sig = .00$). It could be concluded that the traditional Thai cooking experience could obviously improve the social relationship of preschool children.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม

ของเด็กปฐมวัย

ของ

อรพร ทับทิมศรี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คนบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2554

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

(รองศาสตราจารย์กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เดชะคุปต์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อคิด คำแนะนำ และเสนอแนะ ตลอดจนชี้แนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีโดยตลอดมา ในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ดร.อดุลย์ ไบกุหลาบ อาจารย์มิ่ง เทพครเมือง อาจารย์นันท์ชพร จิรัชจรชัย อาจารย์ละไม สีหาอาจ อาจารย์ดวงพร พันธุ์แสง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์พรพิมล แซ่ชี ผู้รับใบอนุญาต อาจารย์จรงรัก สันติภิญโญเลิศ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว และคุณครูทุกท่าน รวมทั้งเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรม สั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์อันมีคุณค่าและคำแนะนำต่างๆ ที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา และขอขอบพระคุณพี่ เพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ทุกท่านที่เป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์จนสำเร็จได้ด้วยดี จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณฟอสนิท ทับทิมศรี คุณแม่สมนึก ทับทิมศรี ผู้ล่วงลับไปแล้ว และครอบครัววรคามิน และนายสันติ โรจนธรรมเจริญ ที่สนับสนุนทุนการศึกษาและให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด รวมถึงขอขอบคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่ได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งผู้วิจัยระลึกถึงเสมอ

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ตลอดจน ครูอาจารย์ และ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนผู้วิจัยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อรพร ทับทิมศรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	3
ตัวแปรที่ศึกษา	4
ระยะเวลาในการทดลอง	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร	8
ความหมายของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร	8
จุดมุ่งหมายและความสำคัญ ของกิจกรรมการประกอบอาหาร	8
ขั้นตอนการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร	12
บทบาทครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร	13
ข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การประกอบอาหาร	14
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหาร	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาหารไทยโบราณ	18
ความหมายการประกอบอาหารไทยโบราณ	18
จุดกำเนิดอาหารไทยโบราณ	20
ประเภทอาหารไทยโบราณ	22
อาหารไทยโบราณภาคต่างๆ	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	การประกอบอาหารไทยตามฤดูกาล	25
	การประกอบอาหารไทยโบราณตามเทศกาลและพิธีต่างๆ	25
	ประโยชน์การประกอบอาหารไทยโบราณ	26
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหารไทยโบราณ	28
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ	29
	ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพ	29
	การพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย	30
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพ	33
	พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย	35
	ลักษณะของความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย	39
	แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม	40
	สิ่งที่เด็กได้จากการพัฒนาสัมพันธภาพ	42
	ปัจจัยในการพัฒนาสัมพันธภาพ	42
	ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล	44
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ	45
3	วิธีดำเนินการวิจัย	47
	กำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	47
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	47
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
	แบบแผนการทดลองและวิธีการทดลอง	51
	สถิติที่ใช้ในการการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	55
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปอภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	60
สรุปผลการวิจัย	61
อภิปรายผลการวิจัย	61
ข้อสังเกตที่รับจากการวิจัย	63
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	64
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	64
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก	72
ภาคผนวก ข	81
ภาคผนวก ค	88
ประวัติย่อผู้วิจัย	91

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 รายการอาหารไทยโบราณ 36 กิจกรรมใน 8 สัปดาห์	50
2 แบบแผนการทดลอง	51
3 รายละเอียดการจัดกิจกรรม	52
4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายชื่อก่อนและหลัง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ	56
5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบ อาหารไทยโบราณ	58
6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบอาหารไทยโบราณ	59
7 ค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณจำแนกรายด้าน และโดยรวม	60
8 รายละเอียดการจัดกิจกรรม	62

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	6

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันวงการศึกษไทยตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กเก่ง ดี และมีความสุข ซึ่งเป็นหลักการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เพื่อเด็กไทยจะได้เก่ง ใฝ่รู้ รอบรู้ มีไหวพริบและสติปัญญาดี สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนเป็นคนที่มีศีลธรรม ซึ่งควรเริ่มปลูกฝังประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมสิ่งที่ดีให้แก่เด็กตั้งแต่ปฐมวัยเพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของเด็กในการเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศดังนั้น การพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุขตามกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษาต้องมีความสมดุลในการจัดกระบวนการเรียนการสอน บรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยให้เด็กสนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนและเสริมสร้างประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ให้ผู้เรียนมีความสุข ช่วยเหลือ เอื้ออาทร และร่วมมือร่วมใจกัน มีบรรยากาศที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมได้ในที่สุด โดยร่วมมือกันรับผิดชอบในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 5)

การพัฒนาทักษะทางสังคมต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุ 3 - 6 ปีนั้นเป็นช่วงที่เด็กเกิดการเรียนรู้มากที่สุด การให้ประสบการณ์ทางสังคมกับเด็กเป็นสิ่งจำเป็นมาก ช่วงแรกของชีวิต เป็นช่วงของรากฐานของการพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ การที่เด็กได้รับการตอบสนองเต็มที่ จะทำให้เด็กสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีปัญหาสะสมไปแสดงออกตอนโต เด็กควรได้รับการฝึกให้มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกด้วยการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความจริง รู้จักสิ่งที่ถูกที่ควรการฝึกนี้ทำได้ตั้งแต่เยาว์วัย แล้วขยายผลเมื่ออายุเพิ่มขึ้น (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542: 78)

สำหรับการสอนแบบปฏิบัติการทดลองเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง เด็กได้ลงมือกระทำ ทดลอง ค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับในสถานการณ์ต่างๆ และพร้อมที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ (ลาวัลย์ พลกล้า. 2523: 1 - 2, ชมพูนุท จันทรางกูร. 2549: 26 - 27)

กิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ได้ใช้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ ของจริงที่หลากหลายเน้นให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อ นิ้วมือ ในการลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอน อีกทั้งขนมไทยยังช่วยส่งเสริมให้เด็กอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จึงส่งผลทำให้มีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย (ญาณิศา บุญพิมพ์. 2552: 72)

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยสามารถที่จะส่งเสริมให้พัฒนาขึ้นได้ จากการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ที่เอื้อต่อลักษณะเฉพาะของเด็กเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำกับวัสดุอุปกรณ์จริงที่หลากหลาย เกิดการค้นพบให้กับตนเอง ให้เด็กได้มีโอกาสได้เลือกกิจกรรมได้ด้วยตนเอง (วัชรินทร์ เทพมณี.2545:76) สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ความถนัด ความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติค้นคว้าเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ด้วยการกระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้จากครู เด็กทุกคนจึงควรได้รับโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็ก โดยจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำงานหรือการเล่น จะทำให้เด็กมีพัฒนาการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับและทำงานหรือเล่นร่วมกับเพื่อนด้วยการแสดงพฤติกรรม การร่วมมือกัน สร้างมิตรภาพต่อกันแก้ปัญหาาร่วมกัน และรับรู้ความรู้สึกของเพื่อนนำไปสู่พฤติกรรมในการส่งเสริมเด็กให้มีปฏิสัมพันธ์กันซึ่งสามารถจัดในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเด็กจะได้สัมผัสกับเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจะได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อน และเรียนรู้บทบาทของตนเองควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อเด็กอยู่ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุขย่อมต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป ทำให้มีประสบการณ์ในการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมกับเพื่อนมากขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะช่วยให้เขาสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ (Gronlund. 1959: 232)

การจัดเสริมประสบการณ์การประกอบอาหาร เป็นกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ลงมือปฏิบัติกับของจริงและเกิดความค้นพบด้วยตนเองภายใต้การดูแลและแนะนำของครู โดยให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสกระทำอย่างทั่วถึงโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า จากการเรียนรู้ในครัวเดียว การจัดกิจกรรมการประกอบอาหารด้วยตนเองเด็กจะชอบและมองเห็นเป็นเรื่องสนุกเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เด็กๆ ต้องทำสิ่งต่างๆ จากวัสดุ อุปกรณ์ในการทำอาหารซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี ด้วยขั้นตอนการทำอาหารง่ายๆ ไม่ยุ่งยาก และที่สำคัญไม่เป็นอันตรายแก่เด็ก ในการทำและเลือกกินอาหารมักจะต้องใช้ประสาทสัมผัสทุกอย่างเป็นกระบวนการที่น่าอัศจรรย์ใจชวนตื่นเต้นยิ่งนัก ด้วยเหตุนี้เด็กจึงใจจดจ่อเรียนรู้ไปกับกระบวนการทำอาหารจนกลายเป็นอาหารให้เด็ก รับประทาน และแบ่งปันกับเพื่อนๆ ทั้งหมดนี้เป็นความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นจากการทำงาน อาหารไทยโบราณยังแสดงถึงวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทยในการกินอยู่สืบทอดกันมา และปัจจุบัน การจัดการศึกษาให้กับเด็กเน้นให้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านวัฒนธรรมประจำชาติไทยอย่างหนึ่งที่สามารถสื่อให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของ สังคมไทย สภาพการกินอยู่ของสังคมไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณนั้นวัตถุประสงค์มีได้อยู่ที่ผลงานที่สำเร็จแต่อยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำกิจกรรม เด็กๆ จะได้เรียนรู้ได้จากประสบการณ์

ตรง เด็กๆ จะได้ลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การเลือกอุปกรณ์และขั้นตอน ในการทำอาหารไทยโบราณ การเตรียมอุปกรณ์ร่วมกับเพื่อน การแสดงออกถึงการกระทำหรือคำพูด ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม ทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันปฏิบัติ ประกอบอาหารไทยโบราณให้สำเร็จ ลุล่วงได้ดี เพื่อให้เพื่อนประสบผลสำเร็จในกิจกรรมที่กำลังกระทำอยู่ การชั่ง ตวง วัด การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า และความสามารถในการรับรู้ด้านอื่นๆ (สุทัศน์ อัครเดชากุล. 2546: 10 - 11)

ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเป็นกิจกรรมที่ได้ๆ จะได้ปฏิบัติด้วยตนเองตั้งแต่การเตรียมอุปกรณ์ เครื่องเคียง หั่นผัก ล้างหมู คลุกเคล้าร่วมกันลงมือทำอาหารที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษที่มีทั้งอาหารคาว หวาน เป็นกิจกรรมบูรณาการที่น่าสนใจและสนุกสนานมาช่วยในการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาปฐมวัย พ่อแม่ ผู้ปกครองในการที่จะเลือกและพิจารณากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ความร่วมมือ การช่วยเหลือ แบ่งปัน การทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพ ทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลัง รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ
2. เพื่อเปรียบเทียบ คะแนนสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลัง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้เป็นแนวทางส่งเสริมพัฒนาการสัมพันธภาพทางสังคมแก่เด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเด็ก

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน จำนวน 6 ห้องเรียน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาเอกชน เขตลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ห้องเรียน สุ่มแบบง่าย โดยทำการจับสลาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และจับ สลาก ห้องเรียนที่จับสลากได้ จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดการทดลอง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สัมพันธภาพทางสังคม

ระยะเวลาในการทดลอง

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ทำการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี กลุ่มตัวอย่างได้รับการทดลองทั้งสิ้น 2 ครั้ง โดยทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตในชั้นดำเนินกิจกรรมช่วงเวลา 10.00 น. - 11.00 น. รวมเวลาวันละ 60 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว เขตลาดพร้าว สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
2. **สัมพันธภาพทางสังคม** หมายถึง การแสดงออกในด้านการให้การแบ่งปันการช่วยเหลือความร่วมมือและการทำงานร่วมกันซึ่งวัดโดยการสังเกต การจำแนก ในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 การแบ่งปัน หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการพูด หรือการกระทำ โดยการแบ่งหรือให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ ที่ตนครอบครอง รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์

2.2 การช่วยเหลือ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยแสดงออกถึงการแนะนำวิธีการ สนับสนุน หรือตอบสนองความต้องการของเพื่อน โดยใช้การกระทำหรือคำพูดเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ การเก็บอุปกรณ์เข้าที่เมื่อใช้เสร็จ

2.3 ความร่วมมือ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็น การยอมรับข้อตกลงของกลุ่ม และทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ

2.4 การทำงานร่วมกัน หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยได้ทำงานร่วมกันในการ ปฏิบัติการ ประกอบอาหารไทยโบราณให้สำเร็จลุล่วงได้ดี

3. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หมายถึง ในการประกอบลักษณะอาหารไทยโบราณซึ่งมี เครื่องปรุง เครื่องเคียง จำนวนมาก เด็กได้มีส่วนร่วมในการเตรียม การปรุง มีส่วนร่วมหรือผสมที่ร่วมทำกัน ได้ลงมือปฏิบัติจริงในการประกอบอาหารไทยโบราณที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษร่วมกับเพื่อนๆ รู้จัก กระบวนการและขั้นตอนในการประกอบอาหารไทยทั้งคาว หวาน เกิดความภาคภูมิใจในชาติไทยและชื่นชม ในผลงานของตนเองและผู้อื่น สามารถเสนอความคิดและวางแผนร่วมกัน ช่วยเหลือ แบ่งปัน การทำงาน ร่วมกัน มีสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี โดยมีกระบวนการประกอบอาหารไทยโบราณ 3 ขั้นตอน

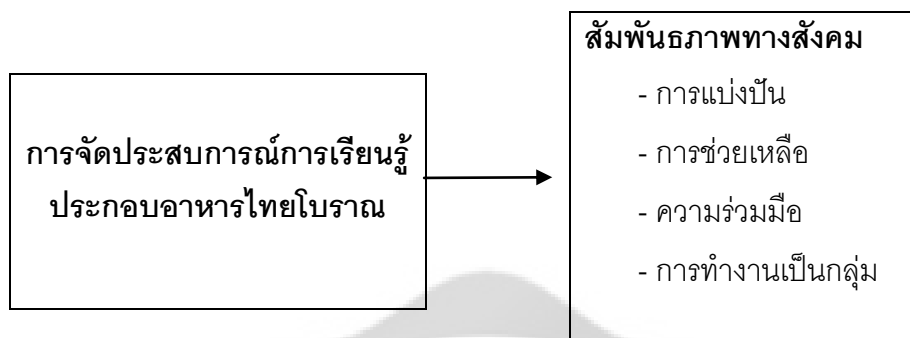
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมอาหารไทยโบราณโดยการเล่านิทาน ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองหรือสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งตามความเหมาะสม สนทนาพูดคุยถึงอาหารไทยโบราณที่มีทั้ง คาว หวาน วิถีชีวิตของคนสมัยก่อน เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ แนะนำเครื่องเคียง เครื่องปรุงซึ่ง ข่า ตะไคร้ ใบโหระพา พริก และเนื้อสัตว์ต่างๆ สาธิตขั้นตอนการทำและสร้างข้อตกลงขั้นต้นในการประกอบ อาหารไทยโบราณ

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ เด็กแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ เด็กแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม ลงมือปฏิบัติประกอบอาหารไทยโบราณร่วมกัน แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ช่วยกันคลุกเคล้า ปรุงรสชาติของ อาหาร ตกแต่งอาหารในภาชนะที่จัดเตรียมไว้ให้โดยมีคุณครูแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิด และเมื่อทำ กิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาด

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณ ทบทวน ขั้นตอนการทำที่ได้ร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและ กันในการประกอบอาหารไทยที่สำเร็จลุล่วงด้วยดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณมีการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคม ด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ที่ดีขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร
  - 1.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร
  - 1.2 จุดมุ่งหมายและความสำคัญ ของกิจกรรมการประกอบอาหาร
  - 1.3 ขั้นตอนการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร
  - 1.4 บทบาทครูในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร
  - 1.5 ข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหาร
  - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหาร
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาหารไทยโบราณ
  - 2.1 ความหมายการประกอบอาหารไทยโบราณ
  - 2.2 จุดกำเนิดอาหารไทยโบราณ
  - 2.3 ประเภทอาหารไทยโบราณ
  - 2.4 อาหารไทยโบราณภาคต่างๆ
  - 2.5 การประกอบอาหารไทยตามฤดูกาล
  - 2.6 การประกอบอาหารไทยโบราณตามเทศกาลและพิธีต่างๆ
  - 2.7 ประโยชน์การประกอบอาหารไทยโบราณ
  - 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหารไทยโบราณ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ
  - 3.1 ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพ
  - 3.2 การพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย
  - 3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพ
  - 3.4 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 3.5 ลักษณะของความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
  - 3.6 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม
  - 3.7 สิ่ง que เด็กได้รับการพัฒนาสัมพันธภาพ
  - 3.8 ปัจจัยในการพัฒนาสัมพันธภาพ
  - 3.9 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
  - 3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

1.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

นักการศึกษา กล่าวถึง ความหมายของการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร ไว้ดังนี้

อัญชลี ไสยวรรณ (2531: 5) ได้กล่าวว่า การทดลองเป็นกิจกรรมหนึ่งของกลั่นเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสลงมือกระทำหรือปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาเหตุผลและสามารถแก้ปัญหาได้

วไลพร พงษ์ศรีทัศน์ (2533: 6 - 7) การจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทุกด้านในการเรียนรู้ คือ การมองเห็น การสัมผัส การชิมรส การดมกลิ่น และการฟัง โดยผู้วิจัยสร้างแผนการประสบการณ์ทดลองประกอบอาหารขึ้น ซึ่งแผนการดำเนินกิจกรรมนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้น คือ ขั้นเตรียม ขั้นปฏิบัติ และขั้นสรุป

ปวีณา (นามแฝง) (2539: 113) กล่าวว่ากิจกรรมการประกอบอาหารเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กรู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการคิดและเรียนรู้ในเรื่องอื่นๆ ด้วย

กรมวิชาการ (2546: 37) การจัดกิจกรรมปฏิบัติการทดลองเป็นการสอนที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะเด็กได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ตนเองทดลอง เป็นการฝึกทักษะการสังเกต การคิดแก้ปัญหา และส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นและค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์อย่างง่าย การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ และการปลูกพืช

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมการประกอบอาหาร หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทดลอง และปฏิบัติการด้วยตนเองจากของจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเรียนรู้ เด็กได้เรียนรู้กระบวนการในการทำงานร่วมกัน รู้จักคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวของเด็กเอง

1.2 จุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร

การประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานและสร้างความสนใจในการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อผลงานหรืออาหารที่ทำเสร็จ แต่อยู่ที่กระบวนการระหว่างการทำกิจกรรมเป็นสำคัญ

ได้มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและความสำคัญของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ไว้ดังนี้

นิตยา ประพุดติกิจ (2539: 41 - 42) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีส่วนช่วยให้เด็กเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ภาษา เด็กได้อธิบายเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกัน ได้ฟังและปฏิบัติตามวิธีทำ ได้เรียนรู้ศัพท์ใหม่ๆ ได้อ่านสูตรและวิธีทำ
2. สังคมศึกษา เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่บ้าน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้ว่าอาหารมาจากไหน และขนส่งมาได้อย่างไร
3. วิทยาศาสตร์ ได้เรียนรู้ว่าอาหารมาจากอะไรบ้าง และมีการเปลี่ยนรูปร่างอย่างไร
4. คณิตศาสตร์ ได้ชั่ง ตวง วัด เครื่องปรุง ได้เข้าใจเรื่องปริมาณและการซื้อขาย
5. สุขภาพและความปลอดภัย เด็กเข้าใจว่ามีอาหารหลายชนิดที่ช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโต เข้าใจว่าการทำอาหาร สามารถทำได้อย่างปลอดภัย เด็กได้ฝึกฝนเกี่ยวกับการสร้างสุขนิสัยที่ดี เช่น การล้างมือ การล้างภาชนะ อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง เพราะได้ทำในสิ่งที่มีคุณประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2537: 7) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไว้ ดังนี้

1. สนุกสนาน ปลูกฝังให้เด็กรู้จักการทำงาน
2. ได้สังเกตกระบวนการเปลี่ยนแปลง
3. สร้างทัศนคติที่ดีในการรับประทานอาหาร
4. ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา
5. ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การสังเกต การชิมรส การดมกลิ่น การฟัง เสียง การสัมผัส
6. รู้จักขั้นตอนการเตรียม จัดเก็บและทำความสะอาด
7. รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร
8. เพิ่มพูนพัฒนาการทางภาษา
9. เพิ่มทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และวิทยาศาสตร์
10. รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

เคลฟแสดด (Klefstad. 1995: 33) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีประโยชน์ทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ดังนี้

1. ภาษา การเขียนและการอ่าน เด็กคุ้นกับเสียงอักษร ลำดับเหตุการณ์ คิดภาษามาอธิบายเหตุการณ์ ใช้ภาษาอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น สังเกตการณ์เขียนคำ และสร้างหนังสือขึ้นมา

2. คณิตศาสตร์ เด็กได้รู้ทักษะการวัด การกระประมาณ ความคิดรวบยอดของคำว่า มากกว่า - น้อยกว่า มาก - น้อย เต็ม - วางเปล่า เปรียบเทียบจำนวน การนับ

3. วิทยาศาสตร์ เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ฝึกทักษะการสังเกต จัดตกแต่งอาหาร

4. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เด็กได้ตัดหรือหั่นส่วนผสม จัดตกแต่งอาหาร

5. ศิลปะ โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือจากการประกอบอาหาร เช่น เปลือกไข่มาสร้างสรรค์งานศิลปะ

6. สุขภาพอนามัย ฝึกให้มีสุขนิสัยที่ดี รักษาความสะอาด รู้จักแยกแยะอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักการใช้อุปกรณ์ในการประกอบอาหารอย่างปลอดภัย

7. ดนตรี เด็กร้องเพลงที่เกี่ยวกับการประกอบอาหาร เล่นกับนิ้วมือ หรือเขียนเนื้อเพลง

8. การเรียนรู้ทางสังคม พัฒนาพฤติกรรมความร่วมมือและทักษะทางสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้จากเพื่อนและให้คำแนะนำแก่เพื่อน

บรูเวอร์ (Brewer. 1995: 397) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ดังนี้

1. วิทยาศาสตร์ สังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น การละลาย เปลี่ยนจากนิ่มเป็นแข็ง ขนาดเล็กลง ขนาดใหญ่ขึ้น และการเปลี่ยนแปลงจากน้ำกลายเป็นไอ เป็นต้น

2. ภาษา เรียนรู้คำศัพท์เช่น ต้ม ตุ่น ม้วน นวด บด ตัดออกเป็นก้อนลูกบาศก์เล็ก ตัดออกเป็นชิ้นเล็กๆ เป็นต้น รู้จักชื่ออาหาร ชื่ออุปกรณ์

3. คณิตศาสตร์ เปรียบเทียบปริมาณ การวัด

4. การเรียนรู้ทางสังคม การร่วมมือการทำงานเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาหาร ประเพณีเกี่ยวกับอาหาร

5. ความสามารถในการอ่านและเขียน เด็กอ่านแผ่นชาร์ตรายการอาหารหรือฟังเรื่องราวต่างๆ แล้วทำอาหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ เขียนรายการอาหาร สะสมภาพอาหารหรือวาดภาพอาหารที่ชอบที่สุดทำเป็นสมุดภาพ

แจ๊คแมน (ชมพูนุช. 2006: 6) กล่าวว่าในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ควรกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. รู้จักรับผิดชอบ เป็นอิสระ และประสบความสำเร็จ

2. เรียนรู้เกี่ยวกับโภชนาการและอาหารหมู่ต่างๆ

3. ทำงานอย่างอิสระและความร่วมมือในกลุ่มย่อย (เด็กอ่อนกว่า, เด็กกลุ่มเล็กกว่า)

4. ทำงานจนเสร็จสมบูรณ์ ตั้งแต่เตรียมการไปจนถึงการทำความสะอาด

5. เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารใหม่ๆ และส่วนประกอบอาหารจากวัฒนธรรมอื่นๆ

6. เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่แตกต่างกันในอาหารแต่ละประเภท และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหาร เช่น ชาวนา ชาวสวน พ่อครัว ฯลฯ

7. รู้จักคำและความคิดรวบยอด เช่น การวัด ละลาย นวด เขย่า เป็นต้น
8. พัฒนาทักษะการอ่านเบื้องต้นจากชาร์ตแสดงวิธีการปรุงอาหาร
9. เรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
10. พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา
11. กิจกรรมการประกอบอาหารนำไปสู่กิจกรรมอื่น เช่น การแสดงบทบาทสมมติ

การขีดหุ่น ศิลปะ

ดาห์ล (Dahl, 1998: 81 - 82) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารดังนี้

1. การอ่าน เด็กอ่านรายการอาหารซึ่งแสดงด้วยรูปวาดที่มีคำหรือจำนวน
2. คณิตศาสตร์ เด็กเรียนรู้ในการนับ การวัด การเรียงลำดับ การกะประมาณ
3. วิทยาศาสตร์ พัฒนาทักษะการใช้ประสาทสัมผัส เด็กทุกคนมีโอกาที่จะดม สัมผัส ชิม ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
4. กิจกรรมสร้างสรรค์ เด็กใช้จินตนาการในการประกอบอาหาร ตกแต่งรูปร่าง รูปทรง การเลือกใช้สี
5. เรียนรู้ทักษะทางสังคม เป็นตัวของตนเอง ปฏิบัติตามข้อตกลง ช่วยเหลือ แบ่งปัน และร่วมมือกับผู้อื่น

6. การวาดและเขียน เด็กบันทึกประสบการณ์การประกอบอาหารที่โรงเรียนหรือที่บ้าน

พร พันธุ์อิสถ (2543: 32) เด็กบันทึกประสบการณ์การประกอบอาหารที่โรงเรียนหรือที่บ้าน การพัฒนาเจตจำนงของตน สำหรับเด็กแล้ว การแปรเปลี่ยนจากเมล็ดข้าวแข็งๆ มาเป็นผลแป้งหรือน้ำและท้ายสุดกลับกลายเป็นอาหารหรือขนมหลากหลายรูปแบบ กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่น่าอัศจรรย์ใจ ชวนตื่นเต้น ด้วยเหตุนี้เด็กจึงใจจดใจจ่อเรียนรู้ไปกับกระบวนการทำอาหารจนกลายมาเป็นอาหารให้เด็กได้รับประทานและแบ่งปันกับเพื่อนๆ การได้เห็น ได้ทำและภาคภูมิใจกับการทำอาหารทำให้เด็กเห็นคุณค่าของการทำงานและพัฒนาขึ้นมาเป็นพลังงานเจตจำนงในตัวเด็กภายหลัง

ดังนั้น การจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารมีประโยชน์ต่อเด็กมาก ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากธรรมชาติ มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เข้าใจกัน นำไปสู่สัมพันธที่มั่นคงยืนยาว ดังเอกสารที่ได้ศึกษามา

1.3 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

สำนักคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2537: 4 - 8) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร ดังนี้

1. ขั้นเตรียมงาน มีรายละเอียด ดังนี้

- 1.1 ครูลำดับขั้นตอนการประกอบอาหารที่จะนำมาให้เด็กทำ
- 1.2 ทำแผนภูมิรายการอาหาร (อาจจะมีภาพแผนภูมิ)
- 1.3 ปรีกษาหรือกันระหว่างครูกับนักเรียน
- 1.4 ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดเตรียมสิ่งที่จะนำมาประกอบอาหาร

เตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ในการประกอบอาหาร

2. ขั้นปฏิบัติ

2.1 ก่อนลงมือประกอบอาหารควรปฏิบัติดังนี้

- 2.1.1 ครูตีแผนภูมิภาพ และขั้นตอนในการประกอบอาหารให้เด็กเห็นชัดเจน
- 2.1.2 ครูวางแผนและจัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก
- 2.1.3 ครูจัดวางอุปกรณ์ทุกอย่างให้เด็กเห็นตามขั้นตอนการทำพร้อมกับแนะนำ

วิธีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ

- 2.1.4 ข้อควรระวังในการใช้ และความปลอดภัย
- 2.1.5 ให้เด็กล้างมือก่อนเริ่มรับประทานอาหาร

2.2 ขณะประกอบ ควรปฏิบัติดังนี้

- 2.2.1 ครูลงมือสาธิตการประกอบอาหารตามขั้นตอน (อย่างช้าๆ) ในขั้นนี้ครูอาจให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วย
- 2.2.2 กระตุ้นให้เด็กหัดสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงของอาหารในขณะสาธิต
- 2.2.3 ฝึกให้เด็กรู้จักการรอคอย รู้จักมารยาทในการทำงานร่วมกัน
- 2.2.4 ให้เด็กรู้จักแบ่งหน้าที่ในการทำงาน เช่น จัดเก็บสิ่งของที่ใช้แล้วเข้าที่

เก็บโต๊ะ ทำความสะอาดโต๊ะ เก็บถ้วยชาม แก้วน้ำ และทำความสะอาดภาชนะ

3. ขั้นสรุปกิจกรรม ฝึกให้เด็กปฏิบัติดังนี้

- 3.1 ให้เด็กเล่าประสบการณ์ ขั้นตอนการทำงาน
- 3.2 สนทนา พูดคุยกับเด็กในข้อที่เกิดความสงสัย หรือเกิดปัญหา
- 3.3 ช่วยแนะนำสิ่งที่ควรเรียนรู้จากกิจกรรม
- 3.4 กระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดจากการร่วมกิจกรรม

จากเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ขั้นตอนการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารเริ่มตั้งแต่ เตรียมงาน ปรัชญาหรือระหว่างครูกับเด็กว่า จะทำอาหารอะไร วันไหน เพื่อจะได้จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการประกอบอาหารให้พร้อมขั้นปฏิบัติ ให้เด็กวางแผนงานกันทำ ครูแนะนำให้เด็กมีมติระดมการใช้อุปกรณ์ ดูแลความปลอดภัยในขณะที่เด็กทำกิจกรรมให้เด็กลงมือประกอบอาหารด้วยตนเอง โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือในโอกาสที่เหมาะสม หลังจากร่วมกันทำอาหารเสร็จแล้ว เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์ไปล้าง และทำความสะอาดสถานที่ ขั้นสรุป ให้เด็กเล่าประสบการณ์ทำงาน ครูกระตุ้นด้วยคำถามปลายเปิดให้เด็กแสดงความคิดเห็นจากการทำงานร่วมกัน

1.4 บทบาทครูในการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

แจ๊คแมน (Jackman. 1997: 191 - 192) กล่าวถึงบทบาทครูในการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารดังนี้

1. วางแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร
2. หาข้อมูลว่าเด็กแพ้อาหารประเภทใด
3. หาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อแต่ละครอบครัวเกี่ยวกับอาหาร เช่น อาหารประเภทใดรับประทานได้ อาหารประเภทใดรับประทานไม่ได้
4. บูรณาการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารให้เข้ากับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้
5. อธิบายข้อจำกัดและบทบาทของเด็ก เช่น ล้างมือด้วยสบู่และน้ำก่อนและหลังการเตรียมอาหารและให้เด็กช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์ในขณะที่ประกอบอาหาร
6. ในเด็กเล็ก ให้เด็กปฏิบัติง่ายๆ เช่น ล้างผัก - ผลไม้ หั่นผัก - ผลไม้ ผสมส่วนผสมเข้าด้วยกันแล้วชิม เพื่อให้เด็กรู้สึกว่าการประกอบสำเร็จโดยไม่ต้องลงมือประกอบอาหาร
7. ครูปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ให้ข้อสรุปที่ถูกต้องเกี่ยวกับอาหาร การกะประมาณ อุปกรณ์ และกระบวนการต่างๆ พูดซ้ำๆ เพื่ออธิบายให้เด็กฟัง เด็กจะได้เกิดการเรียนรู้ทักษะทางภาษา
8. อภิปรายเกี่ยวกับอาหารร่วมกับเด็ก เช่น กลิ่นของอาหาร ส่วนผสม รสชาติ รูปร่าง เป็นต้น
9. มีเวลาเพียงพอในการประกอบอาหาร เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งจากกระบวนการในการทำงานและผลของงาน
10. ในเด็กโต ครูอธิบายลำดับขั้นการเจริญเติบโตของอาหาร การเก็บเกี่ยว การบรรจุ การขนส่ง ร้านค้าหรือตลาด การย้าย การขนส่งไปยังบ้าน การประกอบอาหารและการเสิร์ฟ ครูมีเวลาเพียงพอที่จะตอบคำถามของเด็ก ให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น เล่นเกมถอดต่อ เกมจับคู่ อ่านหนังสือ สร้างหนังสือ ทัศนศึกษา

จะเห็นได้ว่า บทบาทครูในการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การประกอบอาหาร ครูจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนว่าแพ้อาหารหรือไม่ สามารถรับประทานอาหารประเภทใด ให้โอกาสเด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง ให้เวลาอย่างพอเพียงในการรับประทานอาหาร และในขณะเด็กประกอบอาหารครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

1.5 ข้อเสนอแนะและข้อควรระวังในการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535: 8) กล่าวว่าในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีสิ่งที่คุณจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. คำนึงถึงความสะดวก ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการทำอาหาร
2. คำนึงถึงเวลา
3. คำนึงถึงอันตรายและความปลอดภัย กรณีของมีคม ครูพยายามเลือกมีดที่ไม่คมมากนักและเลือกมีดที่มีขนาดเหมาะกับมือเด็ก ครูต้องใกล้ชิดกลุ่มที่ใช้อุปกรณ์ที่มีอันตราย

นิตยา ประพฤติกิจ (2539: 40 - 41) กล่าวว่าในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารมีสิ่งที่คุณจะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. เลือกสูตรง่ายๆที่เด็กสามารถปฏิบัติตามได้โดยดูจากรูปภาพ
2. คอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมที่จะให้คำแนะนำ
3. ฝึกฝนและดูแลอย่างใกล้ชิดเมื่อใช้เตาและของร้อน ถ้าไม่สะดวกครูอาจทำเองเมื่อถึงขั้นตอนนี้
4. สนทนาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการป้องกันอันตราย
5. ฝึกให้เด็กมีนิสัยที่ถูกสุขลักษณะ นั่นคือ ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังทำอาหารและภาชนะต้องสะอาด

6. การทำอาหารต้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่กำลังสอนอยู่ เช่น สุขภาพอนามัย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและวันเทศกาล

7. วาดรูปภาพเครื่องปรุงบนกระดานชาร์ต เพื่อให้เด็กได้ดูและตรวจสอบ

8. ให้เด็กได้รู้จักเครื่องชั่ง ตวง วัด ก่อนปฏิบัติจริง เช่น ให้รู้จักใช้ช้อนตวง ถ้วยตวง โดยให้ตวงแบ่งหรือเม็ดทรายละเอียดก่อน

9. พยายามเลือกการทำอาหารที่ง่ายๆ เพื่อให้เด็กสามารถทำได้เอง ได้รับความสำเร็จภาคภูมิใจ และพึงพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับ

10. ให้เวลาเด็กอย่างพอเพียงในการรับประทานอาหาร

11. ควรให้เด็กทั้งห้องทำอาหารพร้อมๆ กัน แต่ผลัดเปลี่ยนกันมาทำ จนกระทั่งทุกคนได้ทำอาหารซึ่งอาจเป็นขั้นตอนใดก็ได้

ดาห์ล และบรูเวอร์ (Dahl. 1982: 82 - 83, Brewer. 1995: 396 - 397) มีความเห็นสอดคล้องกันในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารว่ามีข้อเสนอนี้และข้อควรระวัง ดังนี้

1. เลือกประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวิธีปรุงอาหารง่ายๆ และส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่าย มีในท้องถิ่น
2. วุฒิภาวะและความสามารถของเด็ก อาจให้เด็กทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มเด็ก
3. คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็ก เช่น การใช้มีดหรือให้เด็กอยู่ห่างจากแหล่งที่ให้ความร้อน
4. ระวังระวังในเรื่องความสะอาด ให้เด็กล้างมือก่อนและหลังการประกอบอาหาร
5. ให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กมีอิสระในการทำงาน และแสดงความคิดเห็น

คิดเห็น

6. เลือกหาวิธีการปรุงอาหารที่มีขั้นตอนง่ายๆ จากมารดา ผู้ปกครองหรือจากหนังสือต่างๆ พร พันธุ์โอสถ (2543: 32 - 33) กล่าวถึงข้อที่พึงตระหนักในการดำเนินกิจกรรมการประกอบอาหาร ดังนี้

1. เด็กควรมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ เพราะเป็นการพัฒนาความคิด การมองสิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
2. เด็กควรมีส่วนร่วมในการทำอาหารร่วมกับครูไม่ใช่เป็นเพียงผู้ดู
3. ถ้าสามารถทำได้ ไม่ควรใช้ส่วนผสมของอาหารซึ่งสำเร็จรูป เช่น ไม่ควรใช้กะทิสำเร็จรูปหรือผลไม้กระป๋อง
4. ส่วนประกอบของอาหารบางอย่างซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียม สามารถนำมาทำล่วงหน้าในระหว่างกิจกรรมเล่นสร้างสรรค์

ดังนั้น การจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร มีข้อเสนอนี้และข้อควรระวังในเรื่องของความสะอาด ความปลอดภัย เลือกประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ มีวิธีการปรุงง่ายๆ เหมาะกับวัยและความสามารถของเด็ก ส่วนประกอบของอาหารหาได้ง่าย มีในท้องถิ่นและที่สำคัญคือ ให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ดังเอกสารที่ได้ศึกษามา

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหาร

งานวิจัยต่างประเทศ

คอร์วิน (Corwin. 1978: 6584-A - 6585-A) ได้เปรียบเทียบวิธีสอนแบบปฏิบัติการโดยใช้การทดลองกับวัสดุอุปกรณ์ เทคนิคการพับกระดาษกับวิธีสอนเดิม ซึ่งใช้วิธีบรรยาย-อภิปราย ไม่มี

กิจกรรมปฏิบัติการ เลย์ทดลองกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มทดลองเรียนจากวิธีสอนที่มีกิจกรรมปฏิบัติการรวม 18 กิจกรรม ประกอบกับการศึกษาจากตำรา กลุ่มควบคุม เรียนจากวิธีสอนแบบบรรยายอภิปราย ผลการวิจัย พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกด้านเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนั้น นักเรียนและครูในกลุ่มทดลอง มีความเห็นทางบวกต่อการใช้กิจกรรมปฏิบัติการ และมีการลงความเห็นว่าการทดลองกับวัสดุอุปกรณ์ ช่วยให้นักเรียนเกิดจินตนาการเห็นภาพและเข้าใจสิ่งกับ

เกอร์ฟอร์ด (Bryant; & Hungerford. 1977: 44 - 49) ศึกษาเกี่ยวกับวิเคราะห์หลักวิธีสอน ความคิดรวบยอด และค่านิยมทางสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอนุบาลโดยทดลองสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมและปัญหาภาวะใช้เวลาดทดลองสอน 1 เดือน ผลปรากฏว่า นักเรียนอนุบาลสามารถสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลสืบเนื่องของสิ่งแวดล้อม และสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และได้ อภิปรายผลเพิ่มเติมว่า ข้อค้นพบนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากว่าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่นนี้ในระดับอนุบาลมีน้อยมาก และการสอนเช่นนี้ก็มีใช้สิ่งที่กระทำได้โดยง่ายความสำเร็จในการสร้างความคิดรวบยอดและค่านิยมขึ้นอยู่กับการพัฒนาแบบการสอนด้วยผู้สอนจะต้องให้ความรู้อย่างพอเพียง และกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สิ่งที่สำคัญที่ควรพิจารณาก็คือ ต้องสอนให้เด็กเข้าใจถึงสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะสอนถึงผลสืบเนื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยในประเทศ

อัญชลี ไสยวรรณ (2531: 56 - 57) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองกับแบบผสมผสานที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยวิธีปฏิบัติการทดลองกับวิธีผสมผสานมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยวิธีปฏิบัติการทดลองกับวิธีผสมผสาน มีทักษะการสังเกต และทักษะจำแนกประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นอกจากนี้ อัญชลี ไสยวรรณ ยังได้กล่าวถึงทัศนคติของครูประจำชั้นว่า ผลการจัดประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยในครั้งนี้เป็นการฝึกให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยให้เด็กได้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี

วไลพร พงศ์ศรีทัศน์ (2536: 63 - 64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกับแบบปกติที่มีผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการ

ทดลองประกอบอาหารกับแบบปกติ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ต่างกัน เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกับแบบปกติ มีทักษะการวัดไม่แตกต่างกัน

มณฑิพย์ ศรีวิเชียรอำไพ (2550 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบพฤติกรรมการรับประทานผักของเด็กปฐมวัย ก่อนและระหว่างได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร (2) ศึกษาความคงทนของพฤติกรรมการรับประทานผักของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นปฐมวัยปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านนาตาล่วง) จังหวัดตรัง จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย และแบบสังเกตการจัดประสบการณ์ประกอบอาหารที่มีต่อความชอบบริโภคผักของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมการรับประทานผักระหว่างได้รับการจัดกิจกรรม เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารและ (2) พฤติกรรมการรับประทานผักยังคงทนอยู่หลังจากยุติการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร

บุญประจักษ์ วงษ์มงคล (2536: 94 - 96) ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและการจัดประสบการณ์แบบทั่วไปที่มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหาร มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาสูง ปานกลาง และต่ำ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่าความสามารถทางสติปัญญาที่แตกต่างกันมีผลต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การประกอบอาหาร กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติจากของจริงได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 การประกอบอาหารทำให้เด็กได้รู้จักการคิด ลงมือทำ และนำไปสู่ผลลัพธ์ด้วยตัวเอง เด็กได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา ฯลฯ พฤติกรรมความร่วมมือการแบ่งปัน การทำงานเป็นกลุ่มก็เป็นพฤติกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในขณะประกอบอาหาร โดยเฉพาะการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเด็กจะต้องบอกความคิด ความต้องการของตนเอง หมุนเวียนกันใช้อุปกรณ์ รอคอยเพื่อนใช้อุปกรณ์ ช่วยเหลือกันในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ

2.1 จุดกำเนิดอาหารไทยและความเป็นมา

กอบแก้ว นาจพินิจ (อ้างใน วิสิฐ จະวะลิต และคณะ. มปป.: 55 - 58) ได้กล่าวไว้ว่า อาหารไทยโบราณ คือ อาหารประจำชาติของไทยที่มีการสั่งสม และถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ อาหารไทยมีจุดกำเนิดมาพร้อมการตั้งชนชาติ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การอ้างอิงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จากจดหมายเหตุ บันทึกลงและวรรณกรรมต่างๆ ได้มีการแบ่งลักษณะของอาหารไทยตามยุคประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

สมัยสุโขทัย

อาหารไทยในสมัยสุโขทัยได้อาศัยหลักฐานจากศิลาจารึกและวรรณคดี ที่สำคัญคือไตรภูมิพระร่วงของพญาลิไท ที่ได้กล่าวถึงอาหารไทยในสมัยนี้ว่า มีข้าวเป็นอาหารหลัก โดยกินร่วมกับกับข้าว ที่ส่วนใหญ่ได้มาจากปลา มีเนื้อสัตว์อื่นบ้าง การปรุงอาหารได้ปรากฏคำว่า “แกง” ในไตรภูมิพระร่วงที่เป็นที่มาของคำว่า ข้าวหม้อแกงหม้อ ผักที่กล่าวถึงในศิลาจารึก คือ แพง แดงและน้ำเต้า ส่วนอาหารหวานก็ใช้วัตถุดิบพื้นบ้าน เช่น ข้าวตอก และน้ำผึ้ง ส่วนหนึ่งนิยมกินผลไม้แทนอาหารหวาน

สมัยอยุธยา

สมัยนี้ถือว่าเป็นยุคทองของไทย ได้มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศมากขึ้นทั้งชาวตะวันตกและตะวันออก จากบันทึกเอกสารของชาวต่างประเทศ พบว่าคนไทยกินอาหารแบบเรียบง่ายยังคงมีปลาเป็นหลักมีต้มแกงและคาดว่ามีการใช้น้ำมันในการประกอบอาหาร แต่เป็นน้ำมันจากมะพร้าวและกะทิมากกว่าไขมันหรือน้ำมันจากสัตว์มากขึ้น คนไทยสมัยนี้มีการถนอมอาหาร เช่น การนำไปตากแห้งหรือทำเป็นปลาเค็ม มีอาหารประเภทเครื่องจิ้ม เช่น น้ำพริกกะปิ นิยมบริโภคสัตว์น้ำมากกว่าสัตว์บก โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ ไม่นิยมนำมาฆ่าเพื่อใช้เป็นอาหาร ได้มีการกล่าวถึงแกงปลาต่างๆ ที่ใช้เครื่องเทศ เช่น แกงที่ใส่หัวหอม กระเทียม สมุนไพรหวาน และเครื่องเทศแรงๆ ที่คาดว่านำมาใช้ประกอบอาหารเพื่อดับกลิ่นคาวของเนื้อปลา หลักฐานจากการบันทึกของบาทหลวงชาวต่างชาติที่แสดงให้เห็นว่าอาหารของชาติต่างๆ เริ่มเข้ามามากขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์เช่นญี่ปุ่นโปรตุเกสเหล้าองุ่นจากฝรั่งเศส สำหรับอิทธิพลของอาหารจีนนั้นคาดว่าเริ่มมีมากขึ้นในช่วงยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลายที่ไทยติดสัมพันธ์กับชาติตะวันตกดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าอาหารไทยในสมัยอยุธยา ได้รับเอาวัฒนธรรมจากอาหารต่างชาติโดยผ่านทางความสัมพันธ์ไมตรีทั้งทางการทูตและการค้ากับประเทศต่างๆ และจากหลักฐานที่ปรากฏ

ทางประวัติศาสตร์ว่าอาหารต่างชาติส่วนใหญ่แพร่หลายอยู่ในราชสำนัก ต่อมาจึงกระจายสู่ประชาชน และกลมกลืนกลายเป็นอาหารไทยไปในที่สุด

สมัยรัตนโกสินทร์

การศึกษาความเป็นมาของอาหารไทยในยุครัตนโกสินทร์นี้ ได้จำแนกตามยุคสมัยที่นักประวัติศาสตร์ได้กำหนดไว้ คือ ยุคที่ 1 ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3 และยุคที่ 2 ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ดังนี้

สมัยรัตนโกสินทร์ ยุคที่ 1 (พ.ศ.2325 - พ.ศ.2394)

อาหารไทยในยุคนี้เป็นลักษณะเดียวกันกับสมัยธนบุรี แต่มีอาหารไทยเพิ่มขึ้นอีก 1 ประเภท คือ นอกจากมีอาหารคาว อาหารหวานแล้วยังมีอาหารว่างเพิ่มขึ้น ในช่วงนี้อาหารไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอาหารของประเทศจีนมากขึ้น และมีการปรับเปลี่ยนเป็นอาหารไทย ในที่สุดจากจดหมายเหตุทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี ที่กล่าวถึงเครื่องตั้งสำหรับคาวหวานของพระสงฆ์ ในงานสมโภชน์พระพุทธรูปรัตนมหาปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ได้แสดงให้เห็นว่ารายการอาหารนอกจากจะมีอาหารไทย เช่น ผัก น้ำพริก ปลาแห้ง หน่อไม้ผัดแล้วยังมีอาหารที่ปรุงด้วยเครื่องเทศแบบอิสลาม และมีอาหารจีน โดยสังเกตจากการใช้หมูเป็นส่วนประกอบ เนื่องจากหมูเป็นอาหารที่คนไทยไม่นิยม แต่คนจีนนิยม บทพระราชนิพนธ์กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวานของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงกล่าวถึงอาหารคาวและอาหารหวานหลายชนิด ซึ่งได้สะท้อนภาพของอาหารไทยในราชสำนักที่ชัดเจนที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะของอาหารไทยในราชสำนักที่มีการปรุงกลิ่น และรสอย่างประณีต และให้ความสำคัญของรสชาติอาหารมากเป็นพิเศษ และถือว่าเป็นยุคสมัยที่มีศิลปะการประกอบอาหารที่ค่อนข้างสมบูรณ์ที่สุด ทั้งรส กลิ่น สี และการตกแต่งให้สวยงามรวมทั้งมีการพัฒนาอาหารนานาชาติให้เป็นอาหารไทยจากบทพระราชนิพนธ์ทำให้ได้รายละเอียดที่เกี่ยวกับการแบ่งประเภทของอาหารคาวหรือกับข้าวและอาหารว่าง ส่วนที่เป็นอาหารคาวได้แก่ แกงชนิดต่างๆ เครื่องจิ้ม ยำต่างๆ สำหรับอาหารว่างส่วนใหญ่เป็นอาหารว่างคาว ได้แก่ หมูแนม ลำเต็ย หมู รังนก ส่วนอาหารหวานส่วนใหญ่เป็นอาหารที่ทำด้วยแป้งและไข่เป็นส่วนใหญ่ มีขนมที่มีลักษณะอบกรอบ เช่น ขนมฝิง ขนมลำเจียก และมีขนมที่มีน้ำหวานและกะทิเจืออยู่ด้วย ได้แก่ ข้าวหิรัญ บัวลอย เป็นต้นนอกจากนี้วรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผนซึ่งถือว่าเป็นวรรณคดีที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในยุคนี้อย่างมากรวมทั้งเรื่องอาหารการกินของชาวบ้าน พบว่ามีความนิยมขนมจีนน้ำยา และมีการกินข้าวเป็นอาหารหลัก ร่วมกับกับข้าวประเภทต่างๆ ได้แก่ แกง ต้ม ยำ และคั่ว อาหารมี ความหลากหลายมากขึ้นทั้งชนิดของอาหารคาว และอาหารหวาน

สมัยรัตนโกสินทร์ ยุคที่ 2 (พ.ศ. 2394 - ปัจจุบัน)

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมาก และมีการตั้งโรงพิมพ์แห่งแรกในประเทศไทย ดังนั้น ตำรับอาหารการกินของไทยเริ่มมีการบันทึกมากขึ้น โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นในบทพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน จดหมายเหตุ เสด็จประพาสต้น เป็นต้น และยังมีบันทึกต่างๆ โดยผ่านการบอกเล่าสืบทอดทางเครือญาติ และบันทึกที่เป็นทางการอื่นๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะของอาหารไทย ที่มีความหลากหลายทั้งที่เป็นกับข้าวอาหารจานเดียว อาหารว่าง อาหารหวาน และอาหารนานาชาติ ทั้งที่เป็นวิธีปรุงของราชสำนักและวิธีปรุงแบบชาวบ้านที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอาหารไทยบางชนิดในปัจจุบันได้มีวิธีการปรุงหรือส่วนประกอบของอาหารผิดเพี้ยนไปจากของดั้งเดิม จึงทำให้รสชาติของอาหารไม่ใช่ตำรับดั้งเดิม และขาดความประณีตที่น่าจะถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของอาหารไทย

สรุปได้ว่า อาหารไทยโบราณเป็นอาหารทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการดำรงชีวิตของคนที่มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน สืบทอดจนมาถึงในยุคปัจจุบัน ซึ่งเด็กปฐมวัยควรได้ทราบประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย ได้เห็นคุณค่าอาหารไทยโบราณและส่งเสริมให้เด็กได้รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้

2.2 ความหมายการประกอบอาหารไทยโบราณ

สมาน ดอกกุหลาบ (2546: 7) ให้ความหมายการประกอบอาหารไทยโบราณ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทยอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีทั้งอาหารไทยในวังที่เป็นเครื่องเสวยของพระเจ้าแผ่นดิน เจ้านายชั้นสูง ที่มีการปรุงแต่งอย่างประณีตบรรจง อาหารคาวและหวานแต่ละอย่างต้องใช้เวลาในการทำมาก อาหารเหล่านั้นนอกจากจะเป็นอาหารเพื่อกินให้อิ่มแล้ว ยังเป็นอาหารตาอีกด้วย เพราะมีความสวยงามทั้งรูปลักษณ์และสีสรรค์ที่วิจิตรบรรจงหาชาติใดเสมอเหมือน นอกจากอาหารไทยในวังแล้วยังมีอาหารไทยพื้นบ้านของชาวบ้านทั่วไป การปรุงแต่งอาหารคาวหวานแต่ละอย่างจะใช้เวลาในการทำแต่ละอย่างไม่มากเท่าอาหารที่ทำกันในวังมากนัก แต่ก็ยังต้องใช้เวลาเหมือนเดิม แม้บ้านสมัยก่อนมีเวลาไม่ไม่ต้องทำงานนอกบ้านเหมือนปัจจุบันและอาหารคาวหวานแต่ละชนิดก็มีวิธีการปรุงแตกต่างกันไป ทั้งลักษณะ สีสรรค์ และรสชาติทำให้ชวนรับประทาน

ประพิน วิไลรัตน์ (2536: 2) คนไทยเป็นชนชาติหนึ่งที่มีวัฒนธรรมในการกินเป็นแบบฉบับของตนเอง มีการประกอบอาหารทั้งวิธีง่ายและวิธีการประณีตสลับซับซ้อนต่างไปจากชนชาติอื่นๆ วัฒนธรรม การกินของคนไทยได้รับอิทธิพลจากสภาพภูมิประเทศที่อยู่ในเขตร้อนแถบมรสุม มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนมีชีวิตสงบ ร่มเย็น อยู่ดีกินดีมีพืชพันธุ์ธัญญาหารหลากหลายชนิด บรรพบุรุษได้สร้างสมประเพณี การกินอยู่ การปรุงแต่งอาหาร และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

จนเป็นประเพณีนิยมในชนชาติมีลักษณะเฉพาะตัว หมายถึง ลักษณะรูป รส กลิ่น สี ที่มีเฉพาะตัว ไม่เหมือนอาหารของชาติอื่น เช่น มีหลายรสรวมกันและหลายชนิดที่มีรสเผ็ดนำ มีหลายกลิ่น แต่ละชนิดมีกลิ่นเฉพาะอย่าง รูปร่างหน้าตา มีรูปแบบหลากหลายและผิวสัมผัสต่างกันออกไป (ประพิน, 2536: 2)

นิรันดร์ ศักดิ์พงศ์สิงห์ (2540: 16) กล่าวว่า อาหารไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย อีกอย่างหนึ่ง อาหารไทยตกทอดมาหลายชั่วอายุ อาหารไทยมีทั้งอาหารไทยในวังที่เป็นเครื่องเสวยของพระเจ้าแผ่นดิน เจ้านายชั้นสูง ที่มีการปรุงแต่งอย่างประณีตบรรจง อาหารคาวและหวานแต่ละอย่าง ต้องใช้เวลาในการทำมาก อาหารเหล่านี้ นอกจากจะเป็นอาหารที่กินเพื่อให้อิ่มแล้ว ยังเป็นอาหารตาอีกด้วย เพราะมีความสวยงามทั้งรูปลักษณะและสีสันทิวจิตรบรรจงหาชาติใดเสมอเหมือน นอกจากอาหารไทยในวังแล้วยังมีอาหารไทยพื้นบ้านของชาวบ้านทั่วไป การปรุงแต่งอาหารคาวหวานแต่ละอย่างจะใช้เวลาในการทำไม่มากเท่าอาหารที่ทำกันในวังมากนัก แต่ก็ยังต้องใช้เวลาเหมือนกันอาจเป็นเพราะในสมัยก่อนแม่บ้านมีเวลาไม่จำเป็นต้องไปทำงานนอกบ้านเหมือนปัจจุบันและอาหารคาวหวานแต่ละชนิดมีวิธีการปรุงต่างกันออกไป ลักษณะ สีกลิ่น รสชาติชวนรับประทาน อาหารไทยจึงเป็นการแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

ศรีสมร คงพันธุ์ และมณี สุวรรณผ่อง (2539: 57) กล่าวว่า อาหารไทยตั้งแต่ดั้งเดิมมานั้น นอกจากจะให้ความสมดุลและกลมกลืนกันทั้งในก้านรูปแบบและเนื้อหาแล้ว ยังเป็นการกินที่ถูกหลักโภชนาการ เน้นชิดกับธรรมชาติเพราะเป็นการปรุงแต่งที่ไม่ต้องอาศัยของสำเร็จรูปที่ผ่านกระบวนการผลิตด้วยเครื่องจักรดังเช่นในปัจจุบัน แต่เมื่อมาถึงยุคปัจจุบันซึ่งมีการแผ่ขยายทางวัฒนธรรมที่สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว อาหารก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ถูกแลกเปลี่ยนไปมาข้ามเขตแดนข้ามทวีปอย่างรวดเร็วเนื่องจาก การคมนาคม ที่สะดวกรวดเร็วทำให้ประชาชนหลงไหลไปสู่แต่ละท้องถิ่นมากขึ้น อาหารไทยแท้ๆ นั้น แม้ว่าจะเป็นเรื่องพื้นๆ ที่คนไทยก็รู้จักกันอยู่เพราะเราเคยชินมาตั้งแต่เด็กๆ แต่เด็กรุ่นใหม่ๆ จะรู้จักอาหารไทยอย่างแท้จริงหรือไม่เป็นเรื่องน่าสงสัยยิ่งนัก เพราะอาหารไทยถูกร้านอาหารดัดแปลงไปจนหมดสิ้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อการค้าการขายที่หวังจะแปลงคนทั้งโลกให้มีความเป็นอยู่แบบหนึ่งเดียว ทั้งที่วัฒนธรรมการกินแต่ละชาติจะมีการสืบทอดกันมาตามลักษณะความเป็นอยู่ ดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อม และพืชพันธุ์ธัญญาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน อาหารไทยยังคงอยู่กับคนไทยและรสชาติของอาหารแต่ละชนิดจะมีเอกลักษณ์ตามแบบฉบับของอาหารนั้นๆ คนไทยรุ่นคุณปู่ คุณย่า ไม่พบกับโรคภัยแปลกๆ ที่มนุษย์ทันสมัยทุกวันนี้ต้องเผชิญอยู่เพราะคนไทยสมัยโบราณมีวิธีการทำอาหารให้สมดุลกับสุขภาพ

พร้อมจิต ศรลัมพ์ (2546: 30) กล่าวถึงการบริโภคของคนไทยเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมายาวนานเป็นขบวนการที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในท้องถิ่นผสมผสานกับความเชื่อ ความนิยม ประสพการณ์ และอิทธิพลของวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง แม้ว่าประเทศไทยจะมีพื้นที่ไม่กว้างขวาง แต่ก็มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศต่างๆถึงห้าประเทศ ได้แก่ จีน พม่า มาเลเซีย เขมร และลาว มีการติดต่อค้าขายกับประเทศยุโรปอีกมากมาย ดังนั้น การรับวัฒนธรรมบางส่วนของคนต่างชาติมาประยุกต์กับวัฒนธรรมดั้งเดิม ส่งผลให้มีความหลากหลายของลักษณะการบริโภคของคนไทย อย่างไรก็ตาม หลักในการบริโภคยังคงยึดทฤษฎีของการแพทย์ไทย ซึ่งเน้นความเรียบง่ายแต่สวยงามรสชาติที่ดีประกอบกับคุณค่าทางโภชนาการและประโยชน์ต่อสุขภาพ รวมทั้งอิมมูร่อย และช่วยป้องกันหรือรักษาโรคได้ด้วย ปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมในการดำรงชีพของประเทศซีกโลกตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลครอบงำเยาวชนไทยมาก ซึ่งมีทั้งผลดีและไม่ดี เฉพาะวัฒนธรรมการบริโภคมีผลไม่ดีมากกว่าการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้และทัศนคติที่ถูกต้อง มีผลโดยตรงต่อสุขภาพอนามัย รวมทั้งเศรษฐกิจระดับครอบครัวเป็นอย่างมาก

สรุปได้ว่า อาหารไทยโบราณเป็นมรดก ตกทอดทางวัฒนธรรมไทย ตกทอดมาหลายชั่วอายุ การปรุงแต่งอาหารให้มีสีสัน ชวนให้น่ารับประทาน อาหารไทยโบราณจึงเป็นการแสดงออกถึงศิลปวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับการกิน เด็กปฐมวัยในยุคปัจจุบันควรได้รับการส่งเสริมให้รู้จักอาหารไทยแท้ๆของคนไทยสมัยโบราณ

2.3 ประเภทอาหารไทยโบราณ

หม่อมหลวงพวง ทินกร (2529: Online) ได้กล่าวไว้ว่า

1. การตำ หมายถึง การนำอาหารอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายๆ อย่างมารวมกัน แล้วตำเข้าด้วยกันบางอย่างอาจตำเพื่อนำไปประกอบอาหารและบางอย่างตำเป็นอาหาร เช่น ปลาป่น กุ้งป่น น้ำพริกสด น้ำพริกแห้ง น้ำพริกเผา พริกกับเกลือ ส้มตำ
2. การยำ หมายถึง การนำผักต่างๆ เนื้อสัตว์และน้ำปรุงรสมาเคล้าเข้าด้วยกัน จนรสซึมซาบเสมอกัน ยำของไทยมีรสหลักอยู่ 3 รส คือ เปรี้ยว เค็ม หวาน สำหรับน้ำปรุงรสจะราดก่อนเวลารับประทานเล็กน้อยทั้งนี้เพื่อให้ยำมีรสชาติดี ยำผัก เช่น ยำผักกระเฉด ยำถั่วพู ยำเกสรชมพู ฯลฯ ยำเนื้อสัตว์ เช่น ยำเนื้อต่างๆ ยำไส้กรอก ยำหมูยอ ฯลฯ
3. การแกง หมายถึง อาหารน้ำ ซึ่งใช้เครื่องปรุงรสกละเอียด นำมาละลายกับน้ำ หรือน้ำกะทิ ให้เป็นน้ำแกง มีเนื้อสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งผสมกับผักด้วย เช่น แกงส้ม แกงเผ็ด แกงคั่ว

4. การหลน หมายถึง การทำอาหารให้สุกด้วยการใช้กะทิขึ้นๆ มี 3 รส เปรี้ยว เค็ม หวาน ลักษณะน้ำมันย ้น รับประทานกับผักสด เพราะเป็นอาหารประเภทเครื่องจิ้ม เช่น หลนเต้าเจี้ยว หลนปลาร้า หลนเต้าหู้ยี้ ฯลฯ

5. การปิ้ง หมายถึง การทำอาหารให้สุกโดยวางของสิ่งนั้นไว้เหนือไฟไม่สุ้แรงนัก การปิ้งต้องปิ้งให้ผิวสุกเกรียมหรือกรอบ เช่น การปิ้งข้าวตัง การปิ้งกล้วย การปิ้งขนมหม้อแกง (ตามแบบสมัยโบราณปิ้งด้วยเตาถ่าน มิได้ใช้เตาอบเหมือนปัจจุบัน)

6. การย่าง หมายถึง การทำอาหารให้สุก โดยวางอาหารไว้เหนือไฟอ่อนๆ หมั่นกลับไปกลับมา จนข้างในสุกและข้างนอกอ่อนนุ่มหรือแห้งกรอบต้องใช้เวลานานพอสมควร จึงจะได้อาหาร ที่มีลักษณะรสชาติดี เช่น การย่างปลา ย่างเนื้อสัตว์ต่างๆ

7. การต้ม หมายถึง การนำอาหารที่ต้องการต้มใส่หม้อพร้อมกับน้ำตั้งไฟให้เดือดจนกว่าจะสุก ใช้เวลาตามชนิดของอาหารนั้นๆ เช่น การต้มไข่ ต้มผัก ต้มเนื้อสัตว์ ฯลฯ

8. การกวน หมายถึง การนำอาหารที่มีลักษณะเป็นของเหลวมารวมกัน ตั้งไฟแรงปานกลางใช้เครื่องมือชนิดใดชนิดหนึ่งคนให้เร็วและแรงจนทั่วกัน คือขึ้นและเหนียว ใช้มือแตะอาหารไม่ติดมือ เช่น การกวนกะลละแม ขนมเปียกปูน ตะโก้ ถั่วกวน ฯลฯ

9. จี่ หมายถึง การทำอาหารให้สุกด้วยน้ำมัน โดยการทาน้ำมันน้อยๆ พอให้ทั่วกระทะ แล้วตักอาหารใส่ กลับไปกลับมากจนสุกตามต้องการ เช่น การทำขนมเป็ญจี ขนมบ้าบิ่น เป็นต้น

10. หลาม หมายถึง การทำอาหารให้สุกในกระบอกไม้ไผ่โดยใช้ไม้ไผ่สดๆ ตัดให้มีข้อติดอยู่ข้างหนึ่ง แล้วบรรจุอาหารที่ต้องการหลามในกระบอกไม้ไผ่นั้น ก่อนหลามต้องใช้กาบมะพร้าวห่อใบตอง อุดปากกระบอกเสียก่อน แล้วนำไปเผาจนสุก เช่น การหลามข้าวหลาม ฯลฯ

สรุปได้ว่า เป็นอาหารประจำวันของคนไทย มีทั้งอาหารคาว หวาน ที่หลากหลาย กรรมวิธีการปรุงและการใช้ภาชนะที่แตกต่าง การเลือกประเภทของอาหารไทยโบราณเพื่อมาให้เด็กทำนั้น จะต้องคำนึงถึงขั้นตอนการทำที่ไม่ยุ่งยากเกินไป และต้องระวังในเรื่องความปลอดภัยในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาหารไทยโบราณ

2.4 อาหารไทยโบราณภาคต่างๆ

สมาน ดอกกุหลาบ (2546: บทคัดย่อ) ได้กล่าวไว้ว่า

อาหารไทยภาคเหนือ

อาหารของภาคเหนือประกอบด้วยข้าวเหนียว น้ำพริกชนิดต่างๆ เป็นต้นว่า น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อน ประเภทแกงเช่น แกงฮังเล อาหารพื้นเมืองอื่นๆ เช่น แหนม ใส่อั่ว แคบหมู และผักต่างๆ

นิยมรับประทานอาหารรสกลางๆ มีรสเค็มนำเล็กน้อย รสเปรี้ยวและหวานมีน้อยมาก นิยมทาน เนื้อหมู เพราะหาได้ง่ายราคาไม่แพง สำหรับอาหารทะเลนิยมน้อยเพราะราคาแพง เนื่องจากอยู่ห่างไกลทะเล

อาหารไทยภาคกลาง

โดยทั่วไปคนภาคกลางรับประทานอาหารที่มีรสกลมกล่อม มีรสหวานนำเล็กน้อย วิธีการปรุงอาหารซับซ้อน ด้วยการนำมาเสริมแต่ง หรือประติตประดอยให้สวยงาม เช่น น้ำพริกเงาะ ซึ่งดัดแปลงมาจากน้ำพริกกะปิ จัดให้สวยงามด้วยผักแกะสลักเป็นต้น ลักษณะอาหารที่รับประทาน มักผสมผสานกันระหว่างภาคต่างๆ เช่น แกงไตปลา ปลาธำ น้ำพริกอ่อง เป็นต้น ทุกบ้านจะรับประทานข้าวสวยเป็นหลักอาหารเย็น มีกับข้าว 3-5 อย่าง ได้แก่ ต้มจืด แกงส้มหรือแกงเผ็ด เช่น พะแนง มีส้มแห้ง อาหารประเภทผัด เช่น ไข่ผัดพริก ประเภทยำ เช่น ยำถั่วพู ยำเนื้อย่าง อาหารประจำของคนไทยภาคกลางคือ ผัก น้ำพริก และปลาหมู อาจจะมีไข่เจียว เนื้อทอด หรือหมูย่างอีกจานหนึ่งก็ได้ โดยคำนึงถึงวิตามินที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นหลัก

อาหารไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีข้าวเหนียวหนึ่งเป็นหลักเช่นเดียวกับภาคเหนือ รับประทานกับลาบไก่ หมู เนื้อ หรือลาบเลือด ส้มตำ ปลาอย่าง ไก่ย่าง จิ้มแจ่ว ปลาธำ อาหารภาคนี้จะนิยมบั้ง หรืออย่างมากกว่าทอด อาหารทุกชนิดต้องปรุงรสจัด เนื้อสัตว์ที่นำมาปรุงอาหาร ได้แก่ สัตว์ที่ชาวบ้านหาได้ เช่น กบ เขียด แอ้ง หนูนา มดแดง แมลงบางชนิด ส่วนเนื้อหมู วัว ไก่ และเนื้อสัตว์อื่น ๆ ก็นิยมตามความชอบ และฐานะ สำหรับอาหารทะเลใช้ปรุงอาหารน้อยที่สุด เพราะนอกจากจะหายากแล้วยังมีราคาแพงอีกด้วย

อาหารไทยภาคใต้

อาหารของภาคใต้จะมีรสเผ็ดมากกว่าภาคอื่นๆ แกงที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ คือ แกงไตปลา แกงเหลือง เครื่องจิ้มก็คือ น้ำบูดู และชาวใต้ยังนิยมนำน้ำบูดูมาคลุกข้าวเรียกว่า "ข้าวยำ" มีรสเค็มนำ และมีผักสดหลายชนิดประกอบ อาหารทะเลสดของภาคใต้มีมากมาย ผักสดนั้นขาดไม่ได้สำหรับอาหารภาคใต้ ทำให้ทั้งเม็ดที่อยู่ด้านในของผัก นำมาหั่น ปรุงอาหารโดยใช้ผัดกับเนื้อสัตว์หรือใส่ในแกง นอกจากนี้ยังใช้ต้มกะทิรวมกับผักอื่นๆ หรือใช้เผาทั้งเปลือกให้สุกแล้วแกะเม็ดออกรับประทานกับน้ำพริก หรือจะใช้สดๆ โดยไม่ต้องเผาก็ได้ ถ้าต้องการเก็บไว้นานๆ ควรดองเก็บไว้ หรือแช่แข็งก็ได้

สรุปได้ว่า อาหารไทยโบราณภาคต่างๆ เป็นอาหารที่เรียบง่ายของคนไทย วิถีชีวิตการกินรสชาติ วิธีการปรุงที่แตกต่าง แต่ละภาคมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัด มีวัฒนธรรมที่หลากหลายคุณค่าที่งดงาม สืบทอดกันมานานแสนนาน เด็กปฐมวัยควรได้รับการส่งเสริม ลักษณะของอาหารที่รับประทาน การปรุงอาหาร การเสริมแต่งอาหารจัดเรียงร่วมกันกับเพื่อน เพื่อเป็นการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.5 การประกอบอาหารไทยโบราณตามฤดูกาล

วันดี ณ สงขลา (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า

การที่ประเทศไทยมีฤดูหลายฤดู ทำให้คนไทยคิดปรุงอาหารที่เหมาะสมกับฤดูกาลขึ้น เช่น ฤดูร้อน คนไทยจะนิยมรับประทานข้าวแช่ คือ ข้าวขัดใส่น้ำลอยดอกไม้อบร้อนจะใส่น้ำแข็งด้วย ทำให้รู้สึกหายร้อน ข้าวแช่รับประทานกับอาหารที่จัดปรุงเป็นพิเศษ มีเนื้อผัดหวาน กะปิทอด หัวผักกาดเค็มผัดหวาน ปลาช่อนแห้งหรือปลาเยือกผัดหวาน พริกหยวกยัดไส้ หอมสอดไส้ รับประทานแนมกับผักสดซึ่งสลักสวยงาม มีแตงกวา กระชาย มะม่วง พริกชี้ฟ้า ต้นหอม ข้าวแช่จะจัดใส่ภาชนะจานเชิงสวยงาม นอกจากมีรสชาติอร่อยแล้ว ยังเหมาะกับดินฟ้าอากาศอีกด้วย

ระหว่างฤดูฝน ซึ่งยาวนานถึง 6 เดือน คนไทยจะทำอาหารไว้รับประทานในบ้าน ทั้งนี้เนื่องจากฝนตกติดกันนาน ทำให้การเดินทางไปจ่ายของไม่สะดวก จึงนิยมกวนขนม เช่น ข้าวเหนียวแก้ว กะละแม ข้าวเหนียวแดง หรือมักจะดองผักและผลไม้ไว้รับประทานนานๆ

ฤดูหนาว คนไทยจะรับประทานอาหารที่ช่วยให้ร่างกายอบอุ่น เช่น น้ำขิง มันต้มน้ำตาล ไข่หวาน ถั่วเขียวต้มน้ำตาล และเมื่อนั่งผิงไฟแก้ความหนาวก็จะเผามัน เผาเผือก ทำขนมเบื้อง ขนมครก และข้าวเกรียบปากหม้อรับประทานกัน เป็นต้น

สรุปได้ว่า อาหารไทยโบราณในฤดูกาลต่างๆขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ การเดินทางไปจ่ายของไม่สะดวก จึงจำเป็นต้องหมัก กวน ดอง อาหารไว้รับประทานนานๆ เมื่อเด็กปฐมวัยได้ร่วมกันกวนอาหาร ช่วยกันใส่อาหารเก็บดองไว้ในขวดโหล เป็นการพัฒนาสัมพันธ์ภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.6 การประกอบอาหารไทยโบราณตามเทศกาลและพิธีต่างๆ

วันดี ณ สงขลา (ม.ป.ป.) ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยนิยมจัดอาหารเฉพาะในพิธีการและเทศกาลต่างๆ หลักฐานจะพบจากหนังสือวรรณคดีหลายเล่ม เช่น ขุนช้างขุนแผน กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน กาพย์ห่อโคลงเห่เรือ เป็นต้น ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตในอดีตของคนไทย

อาหารในพิธีต่างๆ เช่น พิธีแต่งงานจะจัดอาหารคาวหวานที่มีชื่อหรือลักษณะอาหารที่มีความหมายเป็นมงคล อาหารคาว ได้แก่ ขนมจีน วุ้นเส้น อาหารหวาน ได้แก่ ฝอยทอง ทองหยิบ ทองเอก ขนมชั้น ขนมถ้วยฟู และขนมกง เป็นต้น

ประเพณีการทำบุญเนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การจัดสำรับเลี้ยงพระเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จะต้องจัดเป็นสำรับให้ถูกต้อง ดังตัวอย่างการจัดสำรับอาหารของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ในหนังสือแม่ครัวหัวป่า ดังนี้

สำรับคาว มีแกงเผ็ดไก่หรือเนื้อ แกงหอมหรือแกงบวน ต้มส้มสับปะรดหรือมังคุด อาจเติมขนมจีนน้ำยาด้วยก็ได้

สำหรับเคียง มีไส้กรอก หมูแฮม ยำยวนหุ้ม พริกสด ปลาแห้งผัด สับปะรดหรือแตงโม สิ่งหนึ่ง หมูย่างจิ้มน้ำพริกเผา หมูหวาน เมี่ยงหมู

สำหรับหวาน มีทองหยิบ ฝอยทอง ขนมหม้อแกว ขนมชั้น มะพร้าวแก้ว ขนมถ้วย ชักหน้าสีอัญชัน ขนมเทียนใบตองสด ขนมถ้วยฟู ขนมหั่นตรา ลูกชุบชมพู มันส์ม่วงกวน ข้าวเหนียวแก้วปั้นก้อนเมื่อดัดแต่งติดหน้า วุ้นหวานทำเป็นผลมะปราง ขนมทองคำ ขนมลื้มกลืน และลอยแก้วส้มซ่า

อาหารหวานคาวบางชนิดจะทำเฉพาะเทศกาลเท่านั้น เช่น พระราชพิธีกวนข้าวทิพย์ และข้าวยาคุนในวันสารท ขนมกระยาสารทตอนสิ้นเดือน 10 ขนมลาและขนมพองของชาวใต้ในวันสารทเช่นกัน นอกจากนั้นก็มีขนมกะละแม ซึ่งในสมัยโบราณจะกวนเฉพาะตอนเทศกาลสงกรานต์เท่านั้น

สรุปได้ว่า เป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการ จัดระเบียบ ตลอดจนระบบความคิดความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยได้ วิจารณ์การสืบทอดกันมาอย่างมีแบบแผน ประเพณีสำคัญทางพุทธศาสนา เทศกาลงานบุญต่างๆที่เด็กและผู้ใหญ่ได้ร่วมกันกระทำช่วยเหลือกันล้างจานเก็บอุปกรณ์ ทำงานกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือร่วมใจจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพื่อเป็นการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย

2.7 ประโยชน์ของอาหารไทยโบราณ

เต็ม สมิตินันท์ และวีระชัย ณ นคร (2534) ได้กล่าวว่า อาหารไทยหลายๆ อย่าง ใช้ผักเป็นเครื่องปรุงหลัก เช่น ในแกงเลียง แกงส้ม แกงนพเก้า แกงแค แกงหน่อไม้ แกงหัวปลี เป็นต้น หรือในยำ เช่น ยำใหญ่ ยำญวน ยำทวาย ยำถั่วพู ยำหัวปลี ยำกะหล่ำปลี เป็นต้น และประเภทจิ้มหรือกินกับผัก ก็มีหลายอย่าง แม้แต่ขนมจีนของอีสาน ขนมจีนปักษ์ใต้ ก็ต้องกินกับผักเป็นกองๆ แกงไตปลา แกงเหลือง ก็เช่นเดียวกันต้องกินกับผักดองถึงจะอร่อย ส้มตำของแต่ละภาค ไม่ว่าส้มตำมะละกออีสาน ตำส้มโอ หรือตำมะม่วงของภาคเหนือต้องกินกับยอดชะอม ใบชะพลู ยอดกระถิน ยอดทองหลางถึงจะอร่อย สำหรับปล่า หลน ลาบ น้ำพริกล้วนต้องมีผักทั้งสดทั้งสุกจิ้มทั้งนั้น อาหารภาคกลาง เช่น ขนมจีนน้ำยา น้ำพริกซาวน้ำก็ต้องมีผักกินด้วย เฉพาะน้ำยาและน้ำพริกใช้กันทั้งผักดิบและผักสุกเป็นเครื่องเคียงของกินเล่นหรือของว่าง เช่น ปอเปี๊ยะ ก็ใช้ผักเสิร์ฟกินด้วยกัน เช่น ใบโหระพา และผักกาดหอมและเมี่ยงต่างๆ เช่นเมี่ยงคะน้า เมี่ยงมะม่วง เมี่ยงคำ เป็นต้น คุณค่าทางโภชนาการของผักที่สำคัญคือวิตามิน และเกลือแร่ชนิดต่างๆ ประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นแหล่งของใยอาหารที่สำคัญแก่ร่างกาย ใบผักโดยเฉพาะใบเขียวต่างๆ เช่น คะน้า ผักบุ้ง ตำลึง ผักกาดเขียว ช่วยลดการขาดวิตามินบีสองได้ โดยการกินร่วมกับอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ใบผักสีเขียวและผักสีเหลืองจะมีเบต้าแคโรทีนมากซึ่งร่างกายสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นวิตามินเอได้ที่ผนังลำไส้เล็ก ร่างกายใช้ประโยชน์

ได้เมื่อเรากินผักนั้นร่วมกับไขมันหรือน้ำมันที่ปรุงอาหาร นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่า เบต้าแคโรทีน เป็นสารป้องกันไม่ให้เกิดมะเร็งได้

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2533: 28 - 33) กล่าวว่า การใช้พืชผักสวนครัวในการรักษาโรคบางอย่างในบ้านเรามีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประเทศข้างเคียง เช่น อินเดีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเขมรก็ใช้พืชสวนครัวในทางเป็นยารักษาอาการของโรคบางอย่างมาช้านานแล้ว แม้ว่าการรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันจะรวดเร็วได้ผลดีกว่าก็ตาม แต่ก็มีผู้นิยมการรักษาโรคด้วยยาแผนโบราณ ตัวอย่างพืชผักสวนครัวที่มีสรรพคุณทางยา ได้แก่

ข่า ใช้เป็นส่วนประกอบของแกงเผ็ด เป็นเครื่องชูรสข้าวต้มปลา ต้มกะทิไก่ ลาบ ต้มข่าไก่ คุณค่าทางอาหาร มีฟอสฟอรัส วิตามินบี วิตามินซี โยอาหาร ฯลฯ ประโยชน์ทางยา เป็นยาขับลม กินแก้โรคหืดและโรคหลอดลมอักเสบ

ใบกระเพรา ใช้เป็นเครื่องชูรสสำหรับแกงเผ็ดบางชนิด ผัดกับหมู ไก่ กุ้ง เนื้อ คุณค่าทางอาหาร มีแคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก โยอาหาร ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใบมีน้ำมันหอมระเหย ซึ่งใช้เป็นยารับเชื้อ ได้แมลง ขับเสมหะ ใบแห้งทำเป็นผงใช้ในรายที่เป็นจุกอักเสบ ซึ่งมีกลิ่นเหม็น ใช้เป็นยาขับผายลม สำหรับเด็กอ่อน

ใบโหระพา ใช้เป็นผักจิ้มกะปิคว่ำ ปลาเจ่า ปลาธำ หรือรับประทานกับลาบ ขนมะขาม น้ำยา นอกจากนี้ก็ใช้โรยแกงเผ็ดเพื่อให้มีกลิ่นหอม คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ เหล็ก แคลเซียม ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใช้ปรุงด้วยยาขับลมในลำไส้

ใบแมงลัก ใช้ปรุงเป็นผักแกงเลียง โรยใส่ขนมจีนน้ำยา คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ เหล็ก ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใช้ปรุงเป็นยาสำหรับขับลมในลำไส้ แก้อาการจุกในเด็ก

ใบยอ มีรสค่อนข้างขม ใช้เป็นผักรองห่อหมก หรือ แกงอ่อม คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ แคลเซียม ไขมัน ไนอะซิน ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใบใช้อังไฟพอตายนึ่งปิดแก้เคล็ดยอก เป็นยาขับลม บำรุงธาตุ

ใบสะระแหน่ ใบใช้เป็นเครื่องชูรสอาหารไทยพวก พล่า ยำ ลาบ ต้มยำ คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ เหล็ก แคลเซียม ฯลฯ ประโยชน์ทางยา น้ำที่คั้นจากต้นและใบ ใช้ดื่มแก้ปวดท้อง แก้ท้องอืดและขับลม

บัวบก ใบและก้านหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใช้ยำกับถั่วลิสง ต้นและใบสดๆ รับประทานกับผัดไทย หรือจิ้มน้ำพริก คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินเอ แคลเซียม ฯลฯ ประโยชน์ทางยา น้ำคั้นจากต้น ใช้รับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ น้ำที่ต้มบัวบกใช้ดื่มแก้ไข้ใน

ตะไคร้ เป็นส่วนประกอบของเครื่องแกงเผ็ดหลายชนิด ใช้ใส่ในพล่า และยำชนิดต่างๆ คุณค่าทางอาหาร มีใยอาหาร แคลเซียม ฟอสฟอรัส เหล็ก วิตามินเอ วิตามินบี ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใช้เป็นยาสำหรับทาแก้ปวด เช่น โรครูมาติซึม อาการปวดตามข้อนิ้ว ข้อแพลง นอกจากนี้ใช้เป็นยาช่วยย่อยอาหาร เป็นยาขับปัสสาวะอย่างอ่อน ช่วยขับเหงื่อ แก้ตักขาว อาเจียน และแก้ปวดเกร็ง

มะขาม มะขามทั่วไปมีรสเปรี้ยวใช้แกงส้ม แกงคั่วส้ม ทำน้ำพริก และยำบางชนิด (มะขามสด) คุณค่าทางอาหาร มีวิตามินซี แคลเซียม ฟอสฟอรัส วิตามินบี ฯลฯ ประโยชน์ทางยา ใบมะขามใช้เป็นยาขับเสมหะแก้ไอ แก้บิด เนื้อมะขามใช้เป็นยาระบาย แก้ก้องผูก

สรุปได้ว่า การใช้สิ่งที่ได้มาจากธรรมชาติมาช่วยในการปรุงแต่ง อาหาร เช่น การใช้สีจากดอกไม้ ใบไม้ การใช้น้ำปูนใสทำให้อาหารกรอบ สารต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะช่วยให้อาหาร มีรสชาติและสีที่สวยงามแล้ว สิ่งเหล่านี้ยังมีความปลอดภัยสำหรับเด็กปฐมวัยไม่มีอันตรายเมื่อนำมาปรุงแต่งในอาหารไทยโบราณ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหารไทยโบราณ

อมรรัตน์ เจริญชัย (2525: 4 - 5) กล่าวว่า อาหารดี คืออาหารตามธรรมชาติมีอยู่ในฤดูกาล ถ้าสะอาดดีแล้วก็กินดิบๆ ถ้าไม่แน่ใจว่าจะมีจุลินทรีย์หรือเชื้อพยาธิปนมาต้องทำให้สุกเสียก่อน ความร้อนควรเพียงพอที่จะฆ่าเชื้อให้ตาย ไม่ต้องเคี้ยวนานเพราะจะทำให้เสียคุณค่าทางโภชนาการควรกินอาหารสด สุกใหม่ๆ ยิ่งเก็บไว้นานหรือผ่านกระบวนการปรุงแต่งหลายขั้นตอน ยิ่งจะลดประโยชน์ลงไป ควรกินอาหารในปริมาณที่พอดี จะต้องฝึก ผลไม้ ข้าว เนื้อสัตว์ และน้ำมันอยู่พร้อมๆ กัน ตามลำดับความมากน้อย คือ มีผักมากที่สุด รองลงมาเป็น ผลไม้ ข้าว เนื้อ และน้ำมันน้อยที่สุด รวมกันแล้วอิ่มพอดี ไม่อิ่มมาก ถ้าอายุเกิน 25 แล้ว กินพอเกือบจะอิ่มจะดีที่สุด สิ่งสำคัญคือ ระวังรักษาน้ำหนักตัวให้คงที่

ชมพูนุช จันทรางกูร(2006:45) ขนมหอยเกิดขึ้นได้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสามารถจัดแบ่งประเภทของขนมหอยได้ตามลักษณะของเครื่องปรุงและวิธีการทำ การทำขนมหอยมีกรรมวิธีการทำ วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้มีหลายชนิดเด็กได้ร่วมมือปฏิบัติการทำขนมหอยตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆด้วยตนเองเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและใช้ประสาทสัมผัสในขณะทำกิจกรรม ขนมหอยส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ทักษะการจำแนกเปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่เรียงลำดับและการวัด ซึ่งเป็นพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญทางเด็กปฐมวัยในการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

วงสวาท โกศลวัฒน์ (2546: 260 - 264) ได้สรุปประโยชน์ของอาหารไทยต่อสุขภาพทางด้านโภชนาการไว้ว่า อาหารไทยเป็นอาหารที่มีพืชสมุนไพรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งหมายถึงพืชผักต่างๆ รวมทั้งเครื่องปรุงเครื่องเทศต่างๆ พืชผักชนิดต่างๆ ที่คนไทยนำมาใช้เป็นอาหารและเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรสของอาหารจะประกอบด้วยสารอาหารชนิดต่างๆ โดยเฉพาะวิตามินและแร่ธาตุ และยังมีส่วนประกอบของสารที่มีใช้สารอาหาร แต่เป็นสารประกอบทางเคมีที่พืชสร้างขึ้นตามธรรมชาติที่ไม่มีคุณค่าทางโภชนาการที่ร่างกายนำไปใช้ประโยชน์โดยตรง แต่ปัจจุบันได้มีการศึกษาพบว่าสารต่างๆ เหล่านี้มีสรรพคุณหรือมีบทบาทในการป้องกันและรักษาโรคบางโรคได้ โดยเฉพาะโรคหัวใจ และหลอดเลือด โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และมะเร็งบางชนิด

ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกียวโตและมหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ ในเรื่องต้มยำกุ้งที่เป็นอาหารยอดนิยมของคนไทยและคนทั่วโลก พบว่าเครื่องปรุงที่ผสมอยู่ในต้มยำกุ้งซึ่งเป็นสมุนไพรไทย เช่น ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด มีสรรพคุณในการยับยั้งเนื้องอกในระบบย่อยอาหารที่เป็นสาเหตุของโรคมะเร็งได้ แต่ก็ยังไม่อาจยืนยันได้ว่า ต้มยำกุ้ง สามารถป้องกันการเกิดมะเร็งได้ 100 เปอร์เซ็นต์ เพราะมะเร็งเกิดได้หลายสาเหตุ

จากจุดกำเนิดความเป็นมาของอาหารไทยโบราณ ความเป็นอยู่วิถีชีวิตแบบไทยประเพณี วัฒนธรรมไทยต่างๆ ที่สืบทอดจนมาถึงยุคปัจจุบัน สรุปได้ว่า การประกอบอาหารไทย โบราณนั้น เด็กจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับรายละเอียดขั้นตอนการทำอาหารไทยโบราณ เพราะในขณะเด็กๆ ลงมือทำอาหารไทยโบราณ เป็นกิจกรรมที่เด็ก ๆ จะได้รับประสบการณ์ตรงได้พบปัญหาในขณะทำ เด็ก ๆ จะได้ทดลองค้นพบวิธีแก้ปัญหา เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ค้นพบและพิสูจน์ข้อเท็จจริงด้วยตนเอง

ดังนั้น ในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไทยโบราณ เด็กปฐมวัยควรจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารไทยโบราณ เพื่อให้เด็กๆ ได้มีส่วนร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทย และในการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไทยโบราณ ควรส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง สามารถร่วมมือ ทำงานเป็นกลุ่ม ในขณะทำกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ เด็กปฐมวัยต้องมีการช่วยเหลือแบ่งปันด้วยกัน เป็นการส่งเสริมสร้างสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ

3.1 ความหมายของการพัฒนาสัมพันธภาพ

โคลแมนและแฮมเมอร์ (สุภาพรรณ โคตรจรัส. 2527: 287; อ้างอิงมาจาก Coleman; & Hummer. 1974) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์นั้นหมายถึง ความสามารถในการผูกมิตรซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะทางสังคมของบุคคล

การ์ดเนอร์ (Gardner. 1993) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความหมายหลากหลายของสติปัญญา และได้พูดถึงสติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสัมพันธภาพ ว่า คือความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึงความไวในการสังเกต น้ำเสียง ใบหน้า ท่าทางทั้งยังมีความสามารถสูงในการรู้ถึงลักษณะต่างๆ ของสัมพันธภาพ ของมนุษย์และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มคนปฏิบัติตาม (เยวพา เดชะคุปต์. 2542: 33 - 34)

ไฉไล บุญมาก (2537: 19) ได้กล่าวว่า การสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง การที่เด็กสามารถอยู่รวมกันกับเพื่อนได้โดยที่เพื่อนๆ ในกลุ่มยอมรับ มีอารมณ์และพฤติกรรมที่แสดงออกต่อกันอย่างเหมาะสมตลอดจนเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนในกลุ่ม

สรุปการพัฒนาสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในการแสดงออกของบุคคลตั้งแต่ 2 ขึ้นไป มีการสื่อสารต่อกันและกัน สายสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงออกในลักษณะพึ่งพาตนซึ่งกันและกัน เป็นความรู้สึกที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมีความหมายที่เป็นที่เข้าใจกัน ความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์ มีความมั่นคงยืนยาว

3.2 การพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัย

แครก (Craig. 1979: 106 - 107) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการสร้างสัมพันธภาพของเด็กกับบุคคลอื่นว่าเด็กจะมีการเรียนรู้ทางสังคมจากสภาพการณ์ที่เขาปฏิบัติสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นๆ พ่อแม่จะเป็นผู้เปิดใจกว้าง ให้อยอมรับเด็ก ให้ความมั่นใจ และปลูกฝังค่านิยมโดยถ่ายทอดให้เด็กทีละน้อย จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในสิ่งแวดล้อมที่เขาสัมพันธ์ด้วยและเด็กจะเรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อกันจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เรียนรู้การต่อสู้หรือเกมจากพี่น้อง เรียนรู้กับการยอมรับ การปฏิเสธจากเพื่อนและเด็กจะแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งความรู้สึกและความคาดหวังที่เด็กมีต่อผู้อื่น จะเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เมื่อเด็กมีประสบการณ์กว้างขึ้น เด็กจะเริ่มรู้จักตอบสนอง รู้จักให้ และเลียนแบบพฤติกรรม

เมื่อเด็กเข้าสู่โรงเรียนเด็กจะมีการปรับตัวอย่างมากเพื่อให้มีพฤติกรรมตามครูและเพื่อน คัดหวัง ซึ่งเพื่อนและเด็กที่มีพื้นฐานมาจากลักษณะครอบครัวแตกต่างกันจะมีลักษณะพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนมีพฤติกรรมเชื่อถือหรือยอมตามเมื่อมีเพื่อนที่โรงเรียนเป็นคนก้าวร้าว ซึ่งครูจะต้องคอยช่วยเหลือ ไม่ส่งเสริมพฤติกรรมเด็กก้าวร้าว หรือพลิกกลับสถานการณ์ที่พบ เพื่อให้เด็กเล่นอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม

เมื่อเด็กต้องพบและปะทะกับสถานการณ์ใหม่ๆ เข้ามาในชีวิตเด็กจะต้องรู้แนวทางการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งใหม่ๆ ซึ่งจะประสบการณ์ที่เด็กได้รับการถ่ายทอดทางสังคมที่ผ่านมามีอิทธิพลอย่างมากในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ และเกิดการพัฒนาตนเอง ประสบการณ์ที่เด็กได้รับการถ่ายทอดทางสังคมที่ผ่านมา จะทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจ เกิดความเชื่อมั่น และรู้สึกประสบความสำเร็จ จะทำให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

ประกายรัตน์ ภัทรรติ (2521: 26 - 23) ได้กล่าวพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กอายุ 3-6 ขวบที่อยู่ในวัยที่เริ่มออกสู่สังคมภายนอก เริ่มเรียนรู้ที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเดียวกัน ทั้งนี้เพราะเมื่อเด็กอยู่ในช่วงปฐมวัยนั้นหลายๆ คนถูกเลี้ยงไว้ตามศูนย์เด็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก หรือบางรายก็เข้าโรงเรียนอนุบาล ทำให้ต้องพบกับบุคคลที่ไม่ใช่พ่อแม่ พี่น้อง หรือญาติของตนเอง เด็กจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นที่มาดูแล นอกจากนี้เด็กยังพบกับเด็กคนอื่นๆ ที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกัน เด็กจึงรู้จักที่จะร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การที่เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นในวัยนี้จะเป็นพื้นฐานทางสังคมของเด็กต่อไปเมื่อเขาเติบโตขึ้น ดังนั้นครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรส่งเสริมให้เขาเข้าสังคมหรือกิจกรรมร่วมกับเด็กอื่นๆ เพื่อให้เขามีประสบการณ์ขั้นต้นที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประกายรัตน์ ภัทรรติ สรุปว่า พฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยกับบุคคลอื่นๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ มักได้แก่ พ่อแม่ และบุคคลใกล้ชิด เด็กปฐมวัยส่วนมากจะแสดงความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจเมื่อต้องพรากจากพ่อแม่บ่อยลงเรื่อยๆ ตามอายุที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามถ้ามีคนแปลกหน้าปรากฏหรืออยู่ในภาวะที่ตึงเครียด เด็ก 3 ขวบ ก็อาจแสดงอาการเศร้าโศกที่ต้องจากแม่มากขึ้น

ในส่วนของการความสัมพันธ์กับเพื่อน ถ้าพ่อแสดงบทบาทในการเป็นเพื่อนเล่นกับเด็กมากเท่าใด ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับเด็กปฐมวัยมักจะมีแนวโน้มไปในทางที่ดี มีความสุขยิ่งขึ้นเท่านั้น

2. ความสัมพันธ์กับพี่น้อง เด็กที่เป็นพี่มักจะเป็นผู้ริเริ่มการเล่นแบบต่างๆ โดยที่พี่น้องเป็นผู้เลียนแบบ ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้สัมพันธ์กับอายุและเพศด้วย ในช่วงเด็กอายุ 3-6 ขวบนี้ ยังปรากฏเกี่ยวกับการขัดแย้งของพี่น้องอยู่บ้าง เช่น การแย่งของเล่น การร้องไห้ พฤติกรรมก้าวร้าว พ่อแม่จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพี่น้องโดยการให้ความยุติธรรม ความรัก ความเอาใจใส่ ทุกคนอย่างทั่วถึง ปัญหาของพี่น้องจะไม่ขึ้นมากนัก

3. ความสัมพันธ์กับเด็กอื่น เมื่อเด็กเข้าสู่ระยะปฐมวัย เขามีโอกาสพบคนมากขึ้นโดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกับเขา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในหลายๆ ด้าน เช่น อายุ ความสนใจ ความ สามารถ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงมักเป็นด้านความสนุกสนานหรือด้านสิ่งของเพราะเด็กจะมีความเกี่ยวข้องกับวัตถุต่างๆ มากขึ้น เช่น ของเล่น และการเล่นเกมต่างๆ

3.1 ความสัมพันธ์กับเด็กอื่นในการเล่น เด็กปฐมวัยมักมีพฤติกรรมในการเล่น ดังนี้

1. เล่นคนเดียว เด็กจะเล่นคนเดียวกับของเล่น โดยไม่สนใจเด็กที่เล่นอยู่ใกล้เคียง
2. การมองดู เด็กใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ของเขาเฝ้าดูพฤติกรรมของเพื่อน มีการพูดคุยถามคำถามและให้คำแนะนำ แต่จะไม่เล่นร่วมกับเพื่อน
3. เล่นแบบขนาน เด็กจะเล่นอย่างอิสระกับของเล่นของตนในขณะที่เด็กคนอื่นก็เล่นอยู่ข้างๆ และการเล่นของเด็กทั้งสองไม่เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ จะเล่นใกล้ๆ กัน แต่ไม่ได้เล่นด้วยกัน แต่ถ้าฟังคำพูดแล้วจะทราบว่าเด็กไม่ได้เล่นด้วยกัน เขาจะพูดกันไปคนละเรื่อง
4. เล่นด้วยกัน แต่ไม่มีจุดประสงค์ร่วมคือการขอยืมและให้ยืมของเล่น แต่ต่างคนต่างมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง
5. เล่นด้วยกันและมีจุดประสงค์ร่วมกัน คือทั้งสองฝ่ายแบ่งบทบาทหน้าที่และเป้าหมายร่วมกัน

3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กปฐมวัย

1. เพศ คือเด็กจะเลือกเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กชายจะเล่นในลักษณะการกอดรัดต่อสู้อย่างแย่งของเล่น เด็กหญิงจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มๆ อยู่ใกล้ๆ กัน แต่ถ้าเด็กหญิงกับเด็กชายได้มีโอกาสเล่นร่วมกัน เด็กหญิงจะมีความเป็นอิสระมากขึ้น เด็กชายจะทำลายของน้อยลง
2. สถานที่และสิ่งของ เด็กส่วนมากเมื่ออยู่ในบ้านของตนเองมักจะมีพฤติกรรมการเล่นทั้งแบบและแบบก้าวร้าวมากๆ พอๆ กัน ซึ่งลักษณะเช่นนี้เมื่อเด็กต้องออกไปพบกับเด็กอื่นนอกครอบครัวก็นำพฤติกรรมดังกล่าวมาใช้ด้วย เด็กปฐมวัยบางคนเมื่ออยู่ในครอบครัวมีการเล่นกันรุนแรงกับผู้ใหญ่ เมื่อมาสถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียน ก็จะเล่นลักษณะเดียวกันกับที่บ้าน เนื่องจากเด็กยังไม่เข้าใจว่าการเล่นโดยใช้กำลังรุนแรงนั้น ไม่เป็นที่ยอมรับภายนอก หรือบุคคลอื่น หากเป็นเช่นนั้นบ่อยครั้งเข้าเด็กคนนั้นก็ถูกมองว่าเป็นเด็กก้าวร้าว ทำให้ไม่มีใครต้องการเล่นด้วย ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับ

การอบรมเด็กปฐมวัยจึงควรอธิบายให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจ มิฉะนั้นแล้วความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยกันก็จะไม่ราบรื่น ส่วนเด็กที่มีความโอ้อวดอหังการ เพื่อเพื่อแม่เมื่ออยู่ที่บ้านของตน เวลาออกนอกบ้านก็จะยังมีลักษณะเช่นนั้นอยู่ จึงทำให้เป็นเด็กที่เด็กอื่นๆ ขอบมาเล่นด้วยสำหรับสิ่งของที่ควรจัดเตรียมไว้ให้เด็กปฐมวัยได้เล่นด้วยกันนั้น ควรเป็นของที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันมากกว่าแข่งขันกัน ของเล่นที่เหมาะสมจึงมักเป็นของเล่นที่เด็กหลายๆ คนสามารถเล่นรวมกันได้ เช่น ต่อไม้บล็อก ต่อตัวพลาสติก การจัดหม้อข้าวหม้อแกงขนาดเล็กขนาดเล็กลงไป เพราะการเล่นเหล่านี้เพิ่มความสนุกสนานให้กับกลุ่ม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเพียงพอของสิ่งของนั้นๆ ด้วย เพื่อไม่ให้เด็กเกิดการแย่งชิงกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการวิวาทขึ้นได้ ส่วนการเล่นที่ไม่ควรจัดให้ก็คือของเล่นที่มีแนวโน้มจะทำให้เกิดการก้าวร้าว เช่น อาวุธ พลาสติกต่างๆ ตุ๊กตาประเภทสัตว์ประหลาดที่แสดงทางวิทย์ โทททัศน์ เพราะสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้เด็กคิดถึงการต่อสู้ระหว่างกัน นอกจากนี้สิ่งของบางอย่างที่อาจจัดหาได้จากเศษวัสดุเหลือใช้ก็เป็นอุปกรณ์ที่ดีในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กด้วย เช่น กล่องกระดาษที่บรรจุสินค้าต่างๆ เสื้อผ้า หรือเครื่องแต่งกายที่ไม่ใช้แล้ว หรือรูปภาพต่างๆ ที่ตัดจากโฆษณา เป็นต้น

3. ประสบการณ์ เด็กที่เริ่มเข้าสู่กลุ่มเพื่อน จะมีความอายและไม่กล้าแสดงออก เพราะยังมีความรู้สึกไม่คุ้นเคยหลังจากให้เวลาได้ระยะหนึ่งแล้ว เขาจะสามารถเข้ากลุ่มได้ดีขึ้น ไม่อายหรือขลาดกลัวเหมือนแรกเข้ากลุ่ม

ลักษณะพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยกับบุคคลอื่นจะมีการพัฒนาขึ้นตามระดับอายุที่สูงขึ้น เด็กจะมีความสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้น สามารถเข้ากลุ่มและร่วมมือการเล่นเป็นกลุ่มเป้าหมายรวมกันได้ ทั้งนี้เกิดขึ้นเพราะวุฒิภาวะการเรียนรู้จากการได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยจะเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบุคคลกว้างขึ้นตามลำดับ การส่งเสริมให้เด็กมีสัมพันธภาพกับเพื่อนจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ได้ การส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็ก โดยการให้เด็กร่วมกิจกรรมกับเด็กคนอื่น กิจกรรมที่จัดควรเอื้อให้เด็กทำร่วมกันจะเป็นการนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางสังคม

3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพ

พรณี ข. เจนจิต (2528) กล่าวว่า ทฤษฎีการพัฒนาทางสังคมของอีริกสันมีความเห็นว่าการพัฒนาทางบุคลิกภาพเกิดขึ้นได้ เนื่องจากที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมแต่ละขั้นจะมีช่วงวิกฤตสำหรับที่จะพัฒนาการเรื่องอื่นๆ โดยเฉพาะในชีวิตถ้าในช่วงชีวิตใดพัฒนาการเป็นไปด้วยดี มีลักษณะทางบวกมากกว่าทางลบ พัฒนาการทางบุคลิกภาพก็จะเป็นไปในทางดี ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีย่อมสามารถเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจได้ ในทางตรงกันข้ามในช่วงชีวิตพัฒนาการ

เป็นไปด้วยดี มีลักษณะทางลบมากกว่า ผู้นั้นก็พัฒนาการทางบุคลิกภาพไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัว และอีริคสันชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่แต่ละขั้นมีต่อกัน โดยพัฒนาการในขั้นหลังจะได้รับอิทธิพลจากขั้นก่อนนั้น สำหรับเด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการอยู่ระหว่าง ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 3 จึงขอกล่าวเฉพาะพัฒนาการทั้ง 3 ขั้น ดังนี้

1. ความไว้วางใจ - ความไม่ไว้วางใจ (0 - 1 ปี)

วัยนี้เป็นวัยที่เด็กยังช่วยตนเองไม่ได้ ยังต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะพ่อแม่ ดังนั้นขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กพัฒนาความไว้วางใจ ความไว้วางใจทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น ประสบการณ์ในช่วงนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนา “ความไว้วางใจ” ในวัยต่อมา ซึ่งสิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึง คือสัมพันธภาพระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ในช่วงนี้ถ้าความต้องการของเด็กได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความรักใคร่ผูกพันที่เป็นไปอย่างอบอุ่น ย่อมทำให้เด็กคิดว่าโลกนี้ปลอดภัย โลกนี้น่าอยู่ สามารถที่จะไว้วางใจผู้อื่นได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม ไม่มีความคงเส้นคงวา เด็กก็จะคิดว่าโลกนี้เต็มไปด้วยอันตราย ไม่ไว้วางใจทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นต่อไป

2. ความเป็นตัวของตัวเอง - ความไม่มั่นใจในตัวเอง (2 - 3 ปี)

ถ้าเด็กได้รับอนุญาตให้ทำสิ่งต่างๆ ได้รับการกระตุ้นให้กำลังใจในสิ่งที่เด็กทำได้ตามความสามารถและวิธีการของเด็กแต่ละคนแล้ว ก็จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง รู้สึกตนเองเป็นผู้มีความสามารถพึ่งตนเองและนำตนเองได้ ตลอดจนการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นว่าเขาสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ แทนเด็กเสียหมด เด็กก็จะเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในความสามารถของตน ในการที่จะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

3. ความคิดริเริ่ม - ความรู้สึกผิด (4 - 5 ปี)

เด็กมีความสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการใช้ภาษาซึ่งจะไปสนับสนุนขึ้นความเป็นตัวของตัวเองในแง่ของการดำเนินการ การวางแผนและริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ถ้าเด็กได้รับอิสระในการที่จะคิดทำกิจกรรมต่างๆ และถ้าพ่อแม่หรือครูมีเวลาให้กับเด็กในการตอบคำถาม ไม่ดุหรือตดบท เพราะเมื่อรำคาญก็ย่อมจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีแนวคิดโน้มที่จะค้นคว้าศึกษาสำรวจ อันตรายสำหรับขั้นนี้คือ ความรู้สึกผิดว่าตนเองไม่มีความสามารถในการทำสิ่งใหม่ๆ เด็กรู้สึกว่าผู้ใหญ่เข้มงวด ไม่ได้มีโอกาสในการซักถามสิ่งที่สนใจอยากรู้ การกระทำของตนเป็นสิ่งที่ก่อกวน ทำให้ผู้ใหญ่รำคาญใจ พุดสิ่งใดก็เรื่องไร้สาระ เด็กจะรู้สึกผิดในการจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กจะรู้สึกว่าตนเองผิด (พรณี ช. เจนจิต. 2528 : 68 - 71; อ้างอิงมาจาก Erikson. 1975)

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของ ซัลลิแวน (Sullivan)

พรรณี ข.เจนจิต (2828: 77 - 78) ได้กล่าวไว้ว่า ซัลลิแวน (Sullivan) ได้กำหนดขั้นของพัฒนาการทางพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสบการณ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลและการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะนำไปสู่ความมั่นคงปลอดภัย ซัลลิแวนแบ่งพัฒนาการออกเป็น 6 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนเรียน วัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนปลาย ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียง 2 ระยะ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. วัยเด็กเล็ก (Childhood) อายุ 2-4 ปี เป็นระยะเวลาที่เด็กพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและทางภาษาซึ่งจะช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างอิสระและกว้างขวางมากขึ้น เด็กจะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะพอที่จะใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร เขาก็จะเรียนรู้วิธีการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่น เพื่อที่จะทำให้ตนเองรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เด็กเริ่มมีถึงสิ่งที่ทำให้เขารู้สึกวิตกกังวลและสามารถจัดการความวิตกกังวลนั้นได้

2. วัยเด็กโต (Juvenile Era) อายุ 4-11 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มรู้จักตนเองและเห็นสิ่งต่างๆ แตกต่างไปจากคนอื่น และมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่อื่นๆ นอกเหนือจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ทำให้เด็กรู้จักสถานภาพความเป็นตัวตนของเขา จากความสัมพันธ์ที่เขามีส่วนร่วมอยู่ (Dinkmeyer and Dreikus. 1963 : 150 - 151)

ทฤษฎีพัฒนาการของฮาวิกเฮอร์ส (Havinghurst's Theory Development)

ฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst) ได้รับอิทธิพลแนวความคิดจาก อีริกสัน (Erikson) เกี่ยวกับลักษณะของพัฒนาการแต่ละช่วงวัยบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้นๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบผลสำเร็จในงานนั้น จะมีผลการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์ส แบ่งงานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้นออกเป็น 3 ประการ คือ

1. เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคม และทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องด้วย

2. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับพี่น้องและบุคคลอื่นๆ รวมทั้งชอบเลียนแบบบุคคลอื่น

3. เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับความแตกต่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิดและเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม (พรรณี ข.เจนจิต. 2537: 77 - 78)

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 - 6 ปี เด็กเริ่มสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถแสดงความรู้สึก และพฤติกรรมที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมต่างๆ สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมให้เกิดการเรียนรู้ในทางเข้าสังคม มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนำมาสู่การปรับตัวเข้าสู่สังคม รู้จักสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.4 พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เฮิร์ลอค (Hurlock, 1978: 239) ได้กล่าวถึงเด็กอายุ 2 - 6 ปี ว่าทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในช่วงวัยนี้ คือ การต่อต้าน การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันชิงดี การร่วมมือ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การมีใจคอกว้าง การเป็นที่ยอมรับของสังคม การเห็นอกเห็นใจ และพฤติกรรมเหล่านี้ มีส่วนสำคัญต่อบุคลิกภาพและได้แบ่งประเภทพฤติกรรมของเด็กตามความหมายของสังคม 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Social Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำไปแล้วสร้างความพอใจ เป็นที่นิยมชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้

1.1 การร่วมมือ ได้แก่ การที่เด็กเรียนรู้ที่จะเล่นหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กยังมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเพียงใด เด็กจะเรียนรู้สิ่งที่จะให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมมากขึ้นไปด้วย

1.2 การยอมรับจากสังคม จะกระตุ้นให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมคาดหวัง

1.3 ความเป็นเพื่อน เด็กจะแสดงออกในความเป็นเพื่อนด้วยการเล่น การพูดคุยและการแสดงความรักใคร่ต่อผู้อื่น

1.4 ความเห็นอกเห็นใจ เด็กจะแสดงความเห็นอกเห็นใจได้เมื่อเด็กประสบกับเหตุการณ์ เช่น คนได้รับความทุกข์กับเข้าไปช่วยเหลือหรือปลอบโยน

1.5 การพึ่งพาอาศัยผู้อื่นให้ช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล ซึ่งเด็กจะมีความพึงพอใจ ส่วนเด็กที่เป็นตัวของตัวเองก็จะไม่ค่อยพึ่งผู้อื่น

1.6 ความไม่เห็นแก่ตัว ได้แก่ การที่เด็กแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน และให้ความช่วยเหลือเพื่อนเด็กที่เคยฝึกให้แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นจะเข้าใจคนอื่น ไม่หวงของและช่วยเหลือผู้อื่น

1.7 การเลียนแบบ ได้แก่ การที่เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ที่เขาเห็นว่าอาจจะเลียนแบบในขณะที่เล่นเป็นกลุ่มได้

1.8 การแข่งขัน อาจเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้เด็กมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือถ้าเป็นสาเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท ใจอวดจะทำให้เด็กลดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Nonsocial Behavior Patterns) หมายถึง พฤติกรรมที่ทำไปแล้วสร้างความเดือดร้อนและความไม่พอใจให้กับตนเองและผู้อื่น

2.1 ความก้าวร้าวเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กจะแสดงความก้าวร้าวออกมาเป็นคำพูดมากกว่าใช้กำลังต่อสู้กัน ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น

2.2 การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเพราะเด็กยังขาดประสบการณ์ในการเล่นกับเพื่อน มักแย่งของเล่นกับเพื่อน ร้องไห้ ทูบตี เมื่อเติบโตขึ้นจะรู้จักปรับตัวในสังคมดีขึ้น

2.3 การยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เด็กมีแนวโน้มที่จะติดและพูดเกี่ยวกับเรื่องของตัวเอง

2.4 การใช้อำนาจเหนือคนอื่นโดยชอบทำตัวเป็นนายชมเชยผู้อื่น

2.5 การล้อเลียนและข่มขู่โดยชอบรังแกหรือล้อเลียนเป็นนายชมเชยผู้อื่น

2.6 พฤติกรรมปฏิเสธ เด็กจะแสดงคำพูด อารมณ์ และท่าทางวาจาในการปฏิเสธ ไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.7 อคติ เป็นความผิดปกติของเด็กที่แสดงออกมา เมื่อเด็กรู้สึกว่าเขาตนเองด้อยกว่า

2.8 การแบ่งแยกเพศตรงข้าม เด็กชายจะหลีกเลี่ยงเข้ากลุ่มหรือเล่นร่วมกับเด็กหญิง

มูสเซน (Mussen, 1955: 383) กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมทางสังคมของเด็กวัย 3 - 6 ปี เป็นวัยที่เริ่มพัฒนาความสามารถในการเข้าสังคม ซึ่งจะขยายสังคมภายในครอบครัว ออกสู่สังคมภายนอก เด็กจะเพิ่มความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น

ซีเฟลด์ท์ (Seefeldt, 1980: 7 - 11) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กระดับก่อนวัยประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กจะเห็นว่าตนเองเป็นคนสำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียว แต่ชอบที่จะนั่งเล่นอยู่ข้างๆ ผู้อื่นไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษและจะเล่นกับเด็กอื่นที่มาอยู่ใกล้ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้น เด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ และเลียนแบบพฤติกรรมครอบครัวซึ่งพบเห็นในชีวิตประจำวัน แต่โดยทั่วไปมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เอะอะ ไม่ระมัดระวัง เกเร ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเป็นผู้ช่วยที่ดี มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยนและการรอคอย เริ่มแบ่งปัน

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น จาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลือกแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกับเพื่อนลดน้อยลง เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่นเป็นระยะที่เริ่มจะมีความคิดเห็นคล้ายตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้สึกกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียวในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามที่จะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตน ก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้เป็นประโยชน์กับตน

พฤติกรรมทางสังคมนี้ สามารถจำแนกได้ตามวัยของเด็ก ดังที่ ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 49 - 54) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3 - 6 ปี ดังนี้

อายุ 3 ปี เด็กพึงพอใจ เมื่อได้เล่นกับเด็กอื่นๆ สามารถพูดคุยกับคนอื่นได้ เด็กต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ และมีความอิสระในการเล่น

อายุ 4 ปี เด็กเล่นกับเพื่อนเมื่อเป็นกลุ่มตามกิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็กเริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจเด็กชอบเล่นสมมติ และจินตนาการที่มีความหมายมากขึ้น แสดงความรู้สึกหึงหวง หรือกังวลกับเด็กที่ได้รับบาดเจ็บ มีความรอบคอบในการทำกิจกรรม ยามเจ็บป่วย เหนื่อย ไม่สบาย หรือตกใจกลัว เด็กมีความต้องการพึ่งผู้ใหญ่ เพื่อปลอดภัย

อายุ 5 ปี เด็กมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานานๆ ชอบฝึกหัดทำสิ่งใหม่ๆ ชอบเล่นกับเพื่อนๆ โดยเฉพาะการช่วยกันสร้างสิ่งต่างๆ หรือการเล่นสมมติ ชอบเล่นเกมแข่งขันโดยร่วมทีมกับเพื่อนๆ ในการแข่งขันต้องการให้ผู้ตัดสินไม่พอใจเมื่อมีการเล่นรุนแรง

อายุ 6 ปี เริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย ต้องการเพื่อนเล่นและอาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ห่วงของเล่น

นอกจากนี้ ทิศนา แหมมณีและคณะ (2536 : 71 - 129) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งสันติวิธี และจิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2537: 55) ได้กล่าวอีกว่า ลักษณะของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย อายุ 5 - 6 ปี จะเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อน เล่นเกมมีข้อตกลงหรือกติกากับเพื่อนมากขึ้น กลุ่มใหญ่ขึ้น รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี กระตือรือร้น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ เกิดความร่วมมือจากการรู้จักรอคอยผู้อื่น มีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยดี

จึงกล่าวได้ว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย มีทั้งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ ลักษณะเด่นของพฤติกรรม คือ เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มและทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มได้ แต่ต้องมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ ดังนั้นครูสามารถส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปัน การสร้างมิตรภาพกับเพื่อน การใช้คำพูดที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่สังคมยอมรับต่อไป

3.5 ลักษณะความต้องการของเด็กปฐมวัย

พรณี ข. เจริญจิต (2537: 157 - 158) ได้กล่าวว่าเด็กในช่วงอายุนี้นเรียนรู้ที่จะติดต่อกับคนอื่น ๆ นอกบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนในวัยเดียวกันและเด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ ลักษณะความต้องการทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1. เด็กเริ่มมีความต้องการจะสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนในวัยเดียวกันและมีเพื่อนเพียง 1 - 2 คน และเป็นเพศเดียวกัน แต่ถึงอย่างเด็กมักมีสังคมไม่แน่นอน สามารถเล่นกับเพื่อนส่วนใหญ่ในชั้นได้ด้วยความเต็มใจ
2. มีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก และเป็นกลุ่มย่อยๆ การเล่นเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างเล่น แม้ว่าจะอยู่ในกลุ่มเดียวกัน
3. มีการทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยๆ แต่เป็นช่วงระยะสั้นๆ เด็กมักจะลืมง่าย
4. เด็กมีความต้องการที่จะแสดงออกและจะสนุกสนานกับการเล่นละคร ซึ่งเขาอาจแต่งขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์
5. เด็กชายและเด็กหญิง มีความสนใจคล้ายกัน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศ
6. เด็กต้องการเป็นเพศที่ยอมรับของผู้ใหญ่และกลุ่มเพื่อน ต่างจากวัยทารก ซึ่งกลัวคนแปลกหน้า

ภรณ์ คุรุทันะ (2540: 21 - 25) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 3 - 6 ปี ซึ่งจะกล่าวถึงเด็กอายุ 3 - 4 ปี ดังนี้

1. เด็กอายุ 3 ปี เด็กมีความพอใจเมื่อได้เล่นกับเด็กอื่นๆ สามารถพูดคุยกับคนอื่นได้ ต้องการความรักและยอมรับจากผู้ใหญ่และมีความอิสระในการเล่น
2. เด็กอายุ 4 ปี เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ทำกิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็กเริ่มคบเพื่อนบางคน ที่ถูกใจ เด็กชอบเล่นสมมติและจินตนาการที่มีความหมายมากขึ้น แสดงความรู้สึกห่วงใยหรือกังวลกับเด็กที่ได้รับบาดเจ็บมีความรอบคอบในการทำกิจกรรมยามเจ็บป่วย เหนื่อย ไม่สบาย หรือตกใจกลัว เด็กมีความต้องการพึ่งผู้ใหญ่เพื่อปลอบโยน

จากที่กล่าวถึงความต้องการของเด็กข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เด็กมีความต้องการที่จะเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม ต้องการความปลอดภัย การยอมรับ กำลังใจ และคำชมจากผู้ใหญ่ ต้องการความอิสระ และความช่วยเหลือ ดังนั้นในกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการทางสังคมของเด็ก ควรจัดให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ให้เด็กได้แสดงออก ทำให้เด็กเกิดการปรับตัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีความภาคภูมิใจในตนเอง อันนำไปสู่พฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์

3.6 แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

เฮิร์ลอค (Hurlock, 1978: 228) ได้กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับแบบแผนของสังคมได้นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. ลักษณะของพฤติกรรมเด็กที่จะเข้าสังคมได้ดี ต้องประพฤติตามแนวที่สังคมยอมรับ และนิยมชมชอบ ซึ่งสังคมแต่ละสังคมย่อมมีมาตรฐานของตนเอง เด็กจะต้องเข้าใจมาตรฐานและปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคม
2. บทบาทในสังคม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่ยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมของสังคม ซึ่งแต่ละคนไม่เหมือนกัน บทบาททางสังคมดังกล่าว ได้แก่ บทบาทของพ่อ แม่ เด็ก ครู ฯลฯ บทบาทเหล่านี้กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานสำหรับสมาชิกในสังคม การปฏิบัติไม่เหมาะสมกับบทบาทที่สังคมกำหนดทำให้เกิดปัญหาในครอบครัว
3. ทศนคติต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกของเด็กที่มีต่อสังคม เด็กจะต้องรู้สึกว่าเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มีหน้าที่ในการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในสังคมคนที่เข้าสังคมได้ดี จะต้องรู้สึกพึงพอใจและมีความสุขในกิจกรรมของสังคม

ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่สอดคล้องกับแบบแผนของสังคม ความใกล้ชิดและการเปิดโอกาสให้เด็กมีทักษะและลักษณะนิสัยที่ดี โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อ

ต่อการพัฒนาด้านสังคม ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน องค์ประกอบดังกล่าวจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวในสังคมอย่างมีความสุข

การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมให้กับเด็ก เป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็ก ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. 2537: 31 - 35) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อยๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2. การพัฒนาโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อ แม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทาน และผู้มีชื่อเสียง

3. การใช้สัญญาเตือนความประพฤติ โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือพยักหน้า เป็นการให้สัญญาเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่จะทำอะไรลงไปจะดีกว่า การเตือนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไป

ประมวล ดิคนินสัน (2527: 107) กล่าวถึง แนวการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. กำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกัน จัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลัง และกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศ การเรียนที่ดี และมีความรู้สึกมั่นใจ

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมสร้างแรงพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมแก่เด็กปฐมวัย ควรพูดให้ชัดเจนว่าเด็กแสดงพฤติกรรมที่ดีอย่างไร เช่น “เธอใจดีจังที่ช่วยมานะเช็ดสิ่งที่หกบนพื้น” คำชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดี เด็กมักจะเอาอย่าง ในบางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

3. การให้รางวัล การส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือกันนับว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม ตัวอย่างเช่น “ถ้าแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลห้องให้เรียบร้อยภายใน 5 นาที ครูจะเล่นนิทานสนุกๆ ให้ฟัง 1 เรื่อง” การเสริมแรงที่กล่าวว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของพัฒนาการด้านสังคม เพื่อมุ่งมั่นในเด็กทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ โดยตัวเองเกิดความพอใจ และภาคภูมิใจในผลงานที่เด็กทำได้ ซึ่งเป็นการเสริมแรงจากภายในโดยตัวเด็กเอง

4. ส่งเสริมความเป็นอิสระ พัฒนาการทางสังคมที่เห็นเด่นชัดในโรงเรียน คือ การที่เด็กสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ ครูควรให้การเสริมแรงในพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสมเพื่อพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูไม่ควรใช้คำพูดที่ดูคุดคาม หรือข่มขู่ แต่

ควรบอกกล่าวให้ทุกคนทราบเงื่อนไข เช่น “ใครที่อยู่โต๊ะที่เรียบร้อยแล้ว แสดงว่าพร้อมที่จะรับประทานอาหารกลางวันแล้ว” หรือ “ใครที่ทำผนังเลอะเทอะ คนนั้นก็ต้องทำความสะอาด”

5. ส่งเสริมให้เด็กรู้ และสนใจความรู้สึกของผู้อื่น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมการช่วยเหลือ นับว่ามีความเหมาะสม เพราะช่วยให้เด็กเข้าใจในความต้องการของผู้อื่น ได้รับความรู้สึกของผู้อื่น โดยครูชมเชย ชวนให้เด็กสนใจในการกระทำที่แสดงออกถึงความมีน้ำใจหรือแนะนำให้เด็กแบ่งปัน ร่วมมือ และการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

โดยสรุปแล้วแนวทางการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมีหลายวิธีการ การจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเพลง เป็นวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กรับผิดชอบ แบ่งปัน ร่วมมือ และช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งวิธีการเหล่านี้ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมแสดงออกในด้านการรับรู้ความต้องการของผู้อื่น การสร้างมิตรภาพ การพูด การแสดงท่าทาง การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับผู้อื่น อันเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย

3.7 สิ่งที่ได้เด็กได้รับการพัฒนาสัมพันธภาพ

ชิคเคนแดนซ์ (Chickendanz) ได้อธิบายว่าการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนอนุบาลจะทำให้เด็กได้เรียนรู้วิธีปฏิบัติตน ต่างจากพฤติกรรมที่ตนอยู่ที่บ้าน เพราะที่โรงเรียนเด็กจะต้องเรียนรู้ว่าเขากำลังมีการแบ่งปันทั้งในด้านของพื้นที่ วัสดุของเล่น เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องยอมรับฟังทัศนะของผู้อื่น เรียนรู้เรื่องของการให้ความร่วมมือ ซึ่งเหล่านี้จําแนกเด็กไปสู่วิธีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นต่อไป (สุทธิพรรณ อีรพงศ์. 2543: 15; อ้างอิงมาจาก Chickendanz. n.d.)

พัชรี ผลโยธิน (2538: 2) กล่าวว่า เด็กอนุบาลนั้นถ้ามีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแก้ไขปัญหาและเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเด็กต่างกับผู้ใหญ่ตรงที่เด็กจะแสดงออกกับเพื่อนแต่ละคนอย่างเสมอภาค ซึ่งเท่ากับเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นโต้แย้งกันอย่างอิสระ ถ้าเป็นโอกาสเด็กอย่างต่อเนื่อง เด็กจะเห็นว่าคนอื่นมีความคิด ความรู้สึกแตกต่างจากตนเองได้ และเริ่มตระหนักถึงพฤติกรรมของตนที่แสดงต่อคนอื่น

สรุปได้ว่า เด็กที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจะเป็นเด็กที่มีการปรับตัว เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่ดี รู้จักการแก้ปัญหาด้วยวิธีการนำไปสู่ความสงบสุข รู้จักแบ่งปัน เด็กเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับเพื่อน ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ ได้

3.8 ปัจจัยในการพัฒนาสัมพันธภาพ

โคลแมนและแอมเมน (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527: 287) ได้กล่าวถึง สัมพันธภาพซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. การมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สัมพันธภาพใดก็ตามจะยั่งยืนก็ต่อเมื่อสัมพันธภาพนั้นสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเพื่อความรัก การเป็นที่ยอมรับทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี เป็นต้น ถ้าไม่สนองความต้องการแม้ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสัมพันธภาพนั้นไม่อาจคงอยู่ได้ ดังนั้นการมีวัตถุประสงค์และความต้องการร่วมกันจริง จึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

2. การเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคล

สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดอาจแตกร้างลงได้ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งล่วงล้ำสิทธิและไม่ยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นตัวของตัวเอง คนที่เคยสนิทกันอาจเลิกคบกันได้ การปฏิบัติต่อกันแบบประชาธิปไตยด้วยความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งแต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะยอมรับและเห็นด้วยกับความคิดเห็นหรือความเชื่อของเขา

3. โครงสร้างและแบบแผนของสัมพันธภาพ

สัมพันธภาพทางสังคมโดยทั่วไปมักมีโครงสร้างและลักษณะการติดต่อสื่อสารเฉพาะอย่างที่เป็นที่ตกลงสอดคล้องกัน เช่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนกับเพื่อน บิดามารดากับบุตร เป็นต้น โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในสัมพันธภาพนั้นๆ เป็นรายๆ ไป เป็นส่วนใหญ่ โครงสร้างและแบบแผนการติดต่อสื่อสารที่พัฒนาขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายได้รับ

4. องค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร

องค์ประกอบในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่

4.1 การมีภูมิหลังและประสบการณ์แตกต่างกัน เช่น ผู้มีระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกัน มักมีภาษาที่สื่อความหมายระดับเดียวกัน

4.2 การเลือกรับรู้ โดยให้ความสนใจเฉพาะข้อความบางตอน ทำให้ไม่ได้ข้อเท็จจริงทั้งหมด ซึ่งทำให้การตีความผิดพลาด

4.3 อารมณ์และความรู้สึกในขณะที่มีการรับรู้ ปัจจัยในสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์หรือบุคคลที่ก่อให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น ความไม่มั่นใจ ความกลัว หรือความโกรธ เป็นต้น อาจทำให้เกิดการรับรู้และตีความที่ผิดพลาดได้

4.4 ความไม่ไวในการรับรู้ ส่วนใหญ่อารมณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในข้อความต่างๆ มีความสำคัญยิ่งกว่าข้อความที่สื่อสารออกมาความไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่อาจทำให้รับรู้และตีความผิดพลาดได้

5. การรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมอย่างกระจ่าง ได้แก่

5.1 การรับรู้ตนตามความเป็นจริงซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง

5.2 การรับรู้ผู้อื่นได้ตรงตามความคิดเป็นจริงยอมนำไปสู่การยอมรับในตัวจริงของผู้อื่น

5.3 การรับรู้สัมพันธภาพตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งสัมพันธภาพจะยืดยาวได้ถ้า

สนองความต้องการและก่อให้เกิดความพึงพอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้น จึงต้องพยายามในการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้น

6. การห่วงใยในสวัสดิภาพของผู้อื่น

อาจแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำ อาจพูดปลอบใจแสดงความห่วงใย หรือให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบความยุ่งยากลำบากใจ หรือแสดงความซาบซึ้ง แสดงความขอบคุณ ในคุณความดี เมื่อผู้อื่นได้แสดงต่อตนเอง แสดงความชื่นชมในความดีของผู้อื่นที่มี ย่อมเป็นเสริมแรง คุณลักษณะเช่นนั้นและช่วยสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

7. การซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

การเป็นตัวของตัวเองและซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองนั้น เป็นสิ่งสำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง และควรมีความเชื่อดด้วยว่าผู้อื่นก็ย่อมจะกล้าเผชิญความจริงและหาทางแก้ปัญหาได้ในทางสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตาม ความจริงที่พูดต้องแสดงให้เห็นความเคารพในความเป็นตัวของผู้อื่น คำนึงถึงความต้องการและความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมทั้งแสดงความห่วงใย เป็นมิตรอย่างจริงใจ ด้วยความหวังดี จึงเป็นความจริงที่นุ่มนวลไม่ก้าวร้าว ถ้าเพื่อนถามว่าชอบทรงผมใหม่ของเขาไหม ถ้าเราไม่ชอบเห็นว่ามันสวย การตอบว่าไม่คุ้นหน้าทรงนั้นทรงนี้ถ้าจะรับหน้ามากกว่าคะ จะสร้างสรรค์การตอบว่าดูไม่ได้เลย หรือน่าเกลียดมาก หรืออะไรทำนองนี้ เป็นต้น

สรุป ปัจจัยในการพัฒนาสัมพันธภาพคือตัวเด็กเองกับแบบแผนของสัมพันธภาพที่เด็กเรียนรู้

3.9 ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ชไนเดอร์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2529: 12; อ้างอิงจาก Schneider. 1976) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังนี้ คือ

1. ความพอใจร่วมกัน (Mutuality) หมายถึง การที่บุคคลคบหาสมาคมกันนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึกและความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้น ต่างฝ่ายต่างก็พอใจที่จะคบหาสมาคม

กัน ถ้าต่างฝ่ายต่างไม่พอใจที่จะรู้จักหรือคบหาสมาคมกันแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็ไม่น่าจะยาวต่อไป อาจจะเป็นการรู้จักกันอย่างผิวเผินเท่านั้น

2. การรู้จักไว้วางใจกัน (Knowledge and Trust) เมื่อบุคคลพอใจที่จะคบหาสมาคมกัน แล้วก็ต้องศึกษารายละเอียดและประวัติส่วนตัวของฝ่ายตรงข้าม จะหาโอกาสสนทนากันแล้ววิเคราะห์ว่าบุคคลนั้นๆ มีทัศนคติหรือรสนิยมแบบเดียวกันกับตนหรือไม่ การที่จะให้ผู้อื่นไว้วางใจในตนนั้น บางคนจะใช้วิธีเปิดเผยตนเอง แสดงความบริสุทธิ์ใจเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้จักคุ้นเคยหรือไว้วางใจรวดเร็วขึ้น ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่จะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจกันสนิทสนมกันเป็นอย่างดี

3. ปทัสถานส่วนบุคคล (Personal Norms) สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ได้แก่ ปทัสถานส่วนตัวแต่ละบุคคลยึดมั่นและแสดงออก อันมีผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น การแสดงกิริยามารยาท ความประพฤติส่วนตัว อุปนิสัยใจคอและบุคลิกภาพของบุคคลนั้น เป็นต้น ถ้าบุคคลมีปทัสถานส่วนบุคคลดี ก็เป็นเสน่ห์ของบุคคลนั้น ทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รักใคร่และชื่นชอบของบุคคลอื่น อันจะเป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์หรือมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

4. การลงทุนส่วนตัว (Self Investment) เมื่อบุคคลเข้าไปมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หรือกลุ่มใดก็ตาม บุคคลอาจจะได้กำไรหรือขาดทุน กำไรในที่นี้หมายถึงความพอใจ ความสำเร็จ ความร่ำรวย และความสุขใจ ส่วนขาดทุน หมายถึง ความไม่สบายใจ ความทุกข์ใจ ความอับอาย และความกระวนกระวายใจ คำว่าต้นทุน หมายถึง ทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง โอกาสและเวลาที่เสียไปด้วย ดังนั้น การที่บุคคลจะคบกับใครนั้น แต่ละบุคคลจะต้องพิจารณาถึงกำไรและขาดทุนในใจและยอมลงทุนโดยเสียบางส่วนเพื่อแลกกับบางอย่างที่พอใจ

คาร์คัฟ; และเบเรนสัน (Carkhuff; & Barenson. 1977: 203 - 207) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. สัมพันธภาพแบบเปิดเผย การเปิดเผยความรู้สึก เต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย เพื่อความเข้าใจอันดีและก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคง
2. มีความรู้สึกร่วมกัน หมายถึง สามารถมีความเข้าใจบุคคลอื่น รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น
3. เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น หมายถึง ยอมรับบุคคลอื่นโดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด ไม่ประเมิณบุคคล เคารพในบุคคลอื่น รับฟังความเห็นของบุคคลอื่น
4. การยอมรับโดยไม่ต้องเห็นด้วย หมายถึง การเป็นผู้ฟังที่ดีที่พยายามทำความเข้าใจโดยไม่ประเมิณบุคคลอื่นแต่ให้ความสนใจบุคคลอื่น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึก และความพอใจของทั้งสองฝ่ายเป็นเบื้องต้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้

ความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ได้แก่ ปทัสถานส่วนตัวแต่ละบุคคล ถ้าบุคคลปทัสถานส่วนบุคคลดี ทำให้บุคคลนั้นเป็นที่รักและชื่นชอบของบุคคลอื่น อันจะเป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์หรือมิตรภาพที่ดีต่อกันได้

3.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมพันธภาพ

งานวิจัยในประเทศ

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528: 49 - 55) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยการให้บทบาทสมมติมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธนาภรณ์ ธนิตยธีรพันธ์ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเพลง ผลการทดลองปรากฏว่าเด็กปฐมวัยก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบเพลงในแต่ละช่วงสัปดาห์มีการพัฒนาสัมพันธภาพโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์

งานวิจัยในต่างประเทศ

แมรี่ (Mary. 1981: 4603) ได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ความถี่ของพฤติกรรมและระยะเวลาของปฏิสัมพันธ์ วิธีเข้ากลุ่มเพื่อน ความรู้สึกและการเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 ปี จำนวน 40 คน (ชาย 20 คน หญิง 20 คน) วิธีการศึกษาใช้เทคนิคสังคมมิติบันทึกพฤติกรรมขณะเล่นโดยบันทึกวีดีโอเทปคนละ 1 นาที แล้วนำมาตีความ จากนั้น นำมาจัดเป็นประเภทพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนมาก จะมีปฏิสัมพันธ์มากกว่าใช้เวลายาวนานกว่าเด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มกับเพื่อนน้อย เด็กที่มีความสามารถในการเข้ากลุ่มเพื่อนจะใช้พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์หลายวิธี และวิธีการเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้ผลจะน้อยกว่าเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าและใช้พฤติกรรมทางบวกมากกว่า ส่วนเด็กที่มีความสามารถน้อยกว่าจะใช้วิธีการทางลบมากกว่า ไม่มีความแตกต่างกัน นัยสำคัญของวิธีการที่ใช้ในการเข้ากลุ่มเพื่อนในแง่ของวิธีการทางลบกับวิธีการที่ไม่ได้ผล

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้สึก และความพอใจของทั้งสองฝ่าย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปเป็นการสร้างสัมพันธภาพหรือมิตรภาพที่ดีต่อกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินงาน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน จำนวน 6 ห้องเรียน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชคชัยลาดพร้าว สังกัดสำนัก บริหารงานการศึกษาเอกชน เขตลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ห้องเรียน ทำการสุ่มอย่างง่าย โดยการทำการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน จับสลากนักเรียนมา จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการทดลอง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณ
2. แบบสังเกตความสัมพันธภาพทางสังคม ดังนี้

- 2.1 การแบ่งปัน
- 2.2 การช่วยเหลือ
- 2.3 ความร่วมมือ
- 2.4 การทำงานเป็นกลุ่ม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการสังเกตพฤติกรรมการบันทึกพฤติกรรม ศึกษาแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของ วัชรินทร์ เทพมณี (2545) ธนาภรณ์ ธนิตยธีรพันธ์ (2547) กาญจนาสิงห์เรศร์ (2551) ได้สังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 แล้วนำมาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมสัมพันธภาพทางสังคม ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ความร่วมมือ การทำงานเป็นกลุ่ม โดยสร้างมาตราส่วนประเมินค่าสามระดับ (Numerical Rating Scales) โดยกำหนด คะแนน เป็น 0, 1 และ 2 เป็นระดับคะแนน ดังนี้

0 หมายถึง	น้อย	เด็กไม่แสดงพฤติกรรมด้านสังคม การช่วยเหลือการแบ่งปัน การยอมรับผู้อื่น หรือปฏิเสธที่จะทำ
1 หมายถึง	ปานกลาง	เมื่อแสดงพฤติกรรมด้านสังคม การช่วยเหลือการแบ่งปัน การยอมรับผู้อื่น โดยเพื่อน หรือครูปกป้องหรือร้องให้ร่วมมือ
2 หมายถึง	มาก	เด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคม การช่วยเหลือ การแบ่งปัน การยอมรับผู้อื่นด้วยตนเอง

2. นำแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมทดลองใช้กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมเพื่อศึกษาความชัดเจนทางด้านสัมพันธภาพทางสังคม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคม

3. นำแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักทฤษฎีแนวคิดและรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม

1)นางสนอง สุทธาอามาตย์

อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล

โรงเรียนพระรามเก้ากาญจนาภิเษก

2)นางวัชรินทร์ เทพมณี

อาจารย์ประจำชั้น โรงเรียนคลอง

บางกุด จังหวัดสมุทรปราการ

3)นางนงนุช รุ่งเจริญศรีชัย

อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล

โรงเรียนวัดลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพ

4. นำแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกัน

5. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกตนำเอาแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1) ดร.อดุลย์ ไบกุหลาบ

นักวิชาการศึกษา 6 สำนักงานทะเบียนนิสิตและ

ประมวลผล มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัด

พิษณุโลก

2) อาจารย์มิ่ง เทพครเมือง

อาจารย์ฝ่ายวัดผลการศึกษาแห่งโรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่าย
ประถม)

3) อาจารย์จรงค์ อ่วมมีเพียร

ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดเกาะกลอย จังหวัด

ระยอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา ระยองเขต 1

นำแบบสังเกต สัมพันธภาพ ของเด็กปฐมวัย ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยให้ปรับปรุงการใช้ภาษา ปรับเกณฑ์การให้คะแนน และตรวจสอบขั้นตอนการสังเกตได้ชัดเจน

6. ประเมินว่า ข้อความที่แสดงพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมที่สังเกต สอดคล้องกับจุดประสงค์การสังเกตหรือไม่ โดยกำหนดคะแนนเป็น +1, 0 และ -1 (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2548: 69)

เมื่อ +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

เมื่อ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจข้อความวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่

เมื่อ -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นทั้ง 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับคำนิยามและเลือกค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526: 89) ซึ่งได้ค่าระหว่าง .67-1.00และความสอดคล้องของแบบสังเกตรวมทั้งฉบับกับคำนิยาม

ตอนที่ 2 การสร้างแผนการจัดกิจกรรม

1. ศึกษาคู่มือหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2550 (อายุ 3 - 6 ปี) และตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา ของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2541)
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาหารไทยของ สอนง สุทธาอาษามัตย์ (2545) และชมพูนุช จันทรางกูร (2549)
3. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมแบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและศึกษาการทำอาหารไทยโบราณประเภทต่าง ๆ แล้วคัดเลือกสูตรที่เหมาะสมเพื่อนำมาเขียนแผนการจัดประสบการณ์อาหารไทยที่มีขั้นตอนง่ายไปหายาดังตาราง 1

ตาราง 1 รายการอาหารไทยโบราณ 32 กิจกรรมใน 8 สัปดาห์
วันที่ทำการทดลอง จันทร์,อังคาร,พุธ,พฤหัสบดี เวลา 10.00 น.- 11.00 น. รวมเวลาวันละ 60 นาที

รายการ สัปดาห์ที่	อาหารคาว		อาหารหวาน	
1	ข้าวแช่	ข้าวต้มสามกษัตริย์	ขนมเปียกปูน	ขนมขอม่วง
2	ยำเห็ดสด	หมูหวาน	ขนมตาล	ขนมเกสรลำเจียก
3	ต้มกะทิสายบัว	ยำเห็ดฟาง	ขนมกล้วย	วุ้นกะทิ
4	ยำถั่วพู	ผัดผักนึ่ง	ฟักทองแกงบวด	ขนมใส่ไส้
5	ผัดเห็ดฟาง	ข้าวผัดห่อใบบัว	ขนมกลีบลำดวน	ขนมขี้หนู
6	ยำกะหล่ำปลี	ไก่ต้มน้ำปลา	ขนมจีบไส้ไก่	ขนมครก
7	ต้มเค็มปลาทุสด	ข้าวมันส้มตำ	สาหร่ายหมู	ข้าวต้มผัด
8	แกงส้มเปลือกแตงโม	ยำดอกอัญชัน	ขนมค้างคาวเผือก	ขนมมันสำปะหลัง

4. ดำเนินการสร้างแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ โดยกำหนดจุดประสงค์เนื้อหา การดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนและการประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 กิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ เป็นส่วนที่ระบุถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จัดไว้ให้เด็กในแต่ละวัน

4.2 จุดประสงค์ เป็นผลสัมฤทธิ์ที่แสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมจนบรรลุเป้าหมาย

4.3 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุถึงขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมการทำอาหารไทยโบราณและแนะนำเครื่องปรุงเครื่องเคี้ยว ขั้นตอนในการทำอาหารไทยโบราณและการสาธิตวิธีการทำอาหารไทยโบราณการสร้างข้อตกลงเบื้องต้นในการประกอบอาหารอาหารไทยโบราณ โดยครูเน้นให้เด็กได้มีความสัมพันธ์ภาพทางสังคมกับเพื่อนภายในกลุ่ม

ขั้นดำเนินการ เป็นการที่เด็กเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ โดยเด็กมีการแบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม ก่อนที่จะเริ่มประกอบอาหารไทยโบราณและลงมือปฏิบัติจริงในการทำอาหารไทยโบราณ โดยในขั้นตอนนี้ครูมีหน้าที่ในการแนะนำและกระตุ้นให้เด็กได้มีความสัมพันธ์ภาพทางสังคมด้วยเต็มใจ

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปขั้นตอนในการประกอบอาหารไทยโบราณทบทวนกระบวนการในการทำอาหารไทยโบราณโดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิดกระตุ้นให้เด็กได้มีความสัมพันธ์ภาพทางสังคมกับเพื่อนภายในกลุ่มด้วยความเต็มใจ

5. นำแผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณ ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดประสบการณ์จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหาการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผล

6. นำแผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ซึ่งถือว่าเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม

7. นำแผนการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวจากที่ บอร์ก; และเกล (Barnett ; & Johnson. 1996: 31; citing Borg ; & Gall. 1962) ได้กล่าวว่า รูปแบบการทดลองกลุ่มเดียวจะมีความเหมาะสมเป็นพิเศษกับการทดลองที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมหรือกระบวนการภายใน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการทดลอง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวทำการทดลองและเก็บข้อมูลจากสถานการณ์จริงขณะทดลองเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการทดลองในครั้งนี้

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง
To	X, T1, X, T2, X, T3,..... X, T8

ความหมายของสัญลักษณ์

เมื่อ To	แทน	การสังเกตก่อนการทดลอง
X	แทน	การเสริมประสบการณ์การประกอบอาหารไทยโบราณ
T1, T2,... T8	แทน	การสังเกตขณะทำการทดลองหลายๆ ครั้ง

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 60 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 10.00 - 11.00 น. รวม 32 ครั้ง ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แจ้งและขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเป็นระยะเวลา

1 สัปดาห์

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรม ประกอบอาหารไทยโบราณ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 60 นาที รวม 32 ครั้ง ในช่วงเวลา 10.00 - 11.00 น. จนถึงสิ้นสุดการทดลอง ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ เป็นไปตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 รายละเอียดการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาที่ทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
กิจกรรมการทำอาหารไทยโบราณ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	10.00-11.00 น.

การจัดกิจกรรมโดยให้เด็กเข้ากลุ่มและดำเนินกิจกรรมไปจนถึงสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ ซึ่งมีทั้งหมด 36 แผน ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 32 ครั้ง

4. เมื่อดำเนินการทดลองไปจนครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย SPSS (Statistical package for social sciences) เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมทางสังคมด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนการทดลองและขณะทำการทดลอง โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยคอมพิวเตอร์

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมทางสังคมด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated - Measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรมด้วยคอมพิวเตอร์

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายด้านในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ และข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ

4.1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจรายข้อใช้สูตร IOC (Item Objective Congruency Index) ใช้ค่าตั้งแต่ 0.50 ใช้สูตร (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2548: 1)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

4.1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต โดยการนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try out) และคำนวณค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 3 คน โดยใช้สูตรความเชื่อมั่น แบบ แอลฟาของครอนบัค คำนวณจากสูตร α (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2526: 165) ดังนี้

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด
	K	แทน	จำนวนข้อคำถามของเครื่องมือวัด
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการใช้คำนวณในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังทดลอง โดยใช้ t - test แบบ Dependent Samples (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2548ก : 99)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}} ; df = n - 1$$

$$S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{n}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าแจกแจงแบบที (t - distribution)
	$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลต่าง
	n	แทน	จำนวนคน
	S_D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ได้ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แยกวิเคราะห์เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม โดยตีความหมายค่าคะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	หมายความว่า
1.50 - 2.00	เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
0.50 - 1.49	เด็กแสดงพฤติกรรมได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ
0.00 - 0.49	เด็กไม่แสดงพฤติกรรม/ปฏิเสธที่จะทำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนก่อนทดลองและหลังการทดลอง
S_D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาจากการแจกแจงของ t
p	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมรายข้อ รายด้านและโดยรวมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อาหารไทยโบราณ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ได้จากผู้ประเมินสามคนทำการประเมินนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แยกวิเคราะห์เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม โดยตีความหมายค่าคะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	หมายความว่า
1.50 - 2.00	เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง
0.50 - 1.49	เด็กแสดงพฤติกรรมได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ
0.00 - 0.49	เด็กไม่แสดงพฤติกรรม/ปฏิเสธที่จะทำ

1.1 การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมรายข้อของเด็กปฐมวัย ปากกผลดังแสดง
ในตาราง 4 และแยกเป็นรายด้าน และโดยรวม ผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายข้อก่อนและหลังการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ

ค่าสถิติพื้นฐานพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1. ด้านการแบ่งปัน (K=3)				
1.1 หยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ของตนเมื่อเพื่อน ต้องการ	.98	.82	1.82	.25
1.2 ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้อย่างประหยัดเพื่อเหลือให้ผู้อื่น	1.36	.46	1.87	.17
1.3 ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรมก่อนตน	.73	.79	1.78	.24
2. ด้านการช่วยเหลือ (K=3)				
2.1 ลงมือช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม	1.18	.76	1.78	.33
2.2 แนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อน	1.53	.59	1.73	.31
2.3 การกระทำเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ	.82	.53	1.82	.25
3. ด้านความร่วมมือ (K=3)				
3.1 ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ	1.20	.77	1.76	.27
3.2 ร่วมทำตามข้อตกลงกติกาของกลุ่ม	1.09	.76	1.87	.21
3.3 พูดหรือร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม	1.16	.76	1.87	.25
4. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม (K=3)				
4.1 ทำงานเป็นกลุ่มลุล่วงให้สำเร็จได้ดี	1.00	.93	1.80	.30
4.2 สนใจกระตือรือร้นทำงานร่วมกับเพื่อน	1.33	.69	1.89	.24
4.3 มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม	1.16	.63	1.96	.12

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ระดับคะแนนแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมราย
 ชื่อของเด็กปฐมวัยเป็นดังนี้

ก่อนการทดลอง

ด้านการแบ่งปัน เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ
 ($\bar{X} = .98, 1.36, .73$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .82, .46, .79$) **ด้านการช่วยเหลือ** เด็กแสดง
 พฤติกรรม ข้อ 2.2 แนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อนได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.53$) ส่วนอีก
 สองข้อแสดงพฤติกรรมได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ (.82 - 1.18) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน
 ($S = .76, .59, .53$) **ด้านความร่วมมือ** เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความ
 ร่วมมือ ($\bar{X} = 1.20, 1.09, 1.16$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน มาก ($S = .77, .76, .76$) **ด้านการ**
ทำงานเป็นกลุ่ม เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 1.00,$
 1.33, 1.16) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .93, .69, .63$)

หลังการทดลอง

ด้านการแบ่งปัน เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.82, 1.87, .1.78$)
 มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .25, .17, .24$) **ด้านการช่วยเหลือ** เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ
 ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.78, 1.73, 1.82$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .33, .31, .25$) **ด้าน**
ความร่วมมือ เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.76, 1.87, 1.87$) มีคะแนน
 กระจายใกล้เคียงกัน ($S = .27, .21, .25$) **ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม** เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้
 ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.80, 1.89, 1.96$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .30, .24, .12$)

1.2 การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวมของเด็กปฐมวัย
 ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวม ของเด็กปฐมวัยก่อน และหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ

พฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S
1. ด้านการแบ่งปัน (K=3)	1.02	.14	1.82	.13
2. ด้านการช่วยเหลือ (K=3)	1.18	.26	1.78	.16
3. ด้านความร่วมมือ (K=3)	1.15	.25	1.83	.15
4. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม (K=3)	1.16	.21	1.88	.14
โดยรวม	1.13	.06	1.83	.07

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า ระดับคะแนนแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมรายด้านของเด็กปฐมวัยเป็นดังนี้

ก่อนการทดลอง

สัมพันธภาพทางสังคมรายด้านของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือและ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทุกด้านและโดยรวม เด็กแสดงพฤติกรรม ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X}$ =1.02, 1.18, 1.15, 1.16 และ 1.13) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน (S = .14, .26, .25, .21, และ .06)

หลังการทดลอง

สัมพันธภาพทางสังคมรายด้านของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือและ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทุกด้านและโดยรวม เด็กแสดงพฤติกรรม ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ =1.82, 1.78, 1.83, 1.88 และ 1.83) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน (S =.13, .16, .15, .14, และ .07)

ตอนที่ 2 การศึกษาเปรียบเทียบคะแนน สัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบประเมินสัมพันธภาพทางสังคมแยกแต่ละด้าน และคะแนนรวมทั้งฉบับ ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลัง แล้วทำการทดสอบโดยใช้ t-test แบบ Dependent Sample ปรากฏดังแสดงในตาราง 6 และหาค่าสหสัมพันธ์

คะแนนระหว่าง ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ ปรากฏดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน และโดยรวม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ

สัมพันธภาพทางสังคม	การทดสอบ	$\bar{X}$	S	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	Sig
1. ด้านการแบ่งปัน	ก่อน	1.02	.14	-.80	.05	-16.42	.000
	หลัง	1.82	.12				
2. ด้านการช่วยเหลือ	ก่อน	1.18	.26	-.60	.08	-7.54	.000
	หลัง	1.78	.16				
3. ด้านความร่วมมือ	ก่อน	1.15	.25	-.68	.07	-9.60	.000
	หลัง	1.83	.14				
4. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม	ก่อน	1.16	.21	-.72	.07	-10.24	.000
	หลัง	1.88	.14				
โดยรวม	ก่อน	1.13	.06	-.70	.02	-28.66	.000
	หลัง	1.83	.07				

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณของเด็กปฐมวัยรายด้านมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้

ด้านการแบ่งปันมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย-.80 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-16.42$, $\text{sig}=.00$) ด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.60 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-7.54$, $\text{sig}=.00$) ด้านความร่วมมือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.68 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-9.60$, $\text{sig}=.00$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.72 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-10.24$, $\text{sig}=.00$) และ สัมพันธภาพทางสังคมโดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย -.70 คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.01$ ($t=-28.66$, $\text{sig}=.00$) ผลแสดงว่าเด็กบางคนที่ได้คะแนนน้อยกว่าคนอื่นก่อนเรียน อาจมีคะแนนมากกว่าคนอื่นในตอนหลังเรียน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ มีความมุ่งหมายของการวิจัยคือ เพื่อเปรียบเทียบ สัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังของกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 180 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ของโรงเรียนอนุบาลโชติชัยลาดพร้าว สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา เอกชน เขตลาดพร้าว จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ห้องเรียน สุ่มแบบง่าย โดยทำการจับสลาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน และจับสลากห้องเรียนที่จับสลากได้ จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดการทดลอง

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณ 2. แบบสังเกตความสัมพันธภาพทางสังคม ดังนี้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ความร่วมมือ และการทำงานเป็นกลุ่ม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ทำการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 60 นาที ทำการทดลองในช่วงเวลา 10.00 - 11.00 น. รวม 32 ครั้ง ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. แจ้งและขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กและจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเป็นระยะเวลา

1 สัปดาห์

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรม ประกอบอาหารไทยโบราณ กับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันละ 60 นาที รวม 32 ครั้ง ในช่วงเวลา 10.00 - 11.00 น. จนสิ้นสุดการทดลอง ในการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยทำการทดลอง (Posttest) หลังการทดลอง กับเด็กกลุ่มตัวอย่างไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาสมมติฐานและสรุปผลวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมรายข้อ รายด้านและโดยรวมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การเปรียบเทียบคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้อาหารไทยโบราณ ก่อนการทดลอง สัมพันธภาพทางสังคมรายด้านของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือและ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทุกด้านและโดยรวม เด็กแสดงพฤติกรรม ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($X = 1.02, 1.18, 1.15, 1.16$ และ 1.13) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .14, .26, .25, .21$, และ $.06$) และมีการเปลี่ยนแปลงหลังการทดลอง คือ ด้านการแบ่งปันมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.80$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -16.42, sig = .00$) ด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.60$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -7.54, sig = .00$) ด้านความร่วมมือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.68$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -9.60, sig = .00$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.72$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -10.24, sig = .00$) และ สัมพันธภาพทางสังคมโดยรวม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.70$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -28.66, sig = .00$)

สรุปว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนโดยรวมและรายด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมแยกเป็นรายข้อ รายด้านของเด็กปฐมวัยพบว่า เด็กปฐมวัยหลังการทดลองมีสัมพันธภาพทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง คือ ก่อนการทดลอง ด้านการแบ่งปัน เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = .98, 1.36, .73$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .82, .46, .79$) ด้านการช่วยเหลือ เด็กแสดงพฤติกรรม ข้อ 2.2 แนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อนได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.53$) ส่วนอีกสองข้อแสดงพฤติกรรมได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($.82 - 1.18$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .76, .59, .53$) ด้านความร่วมมือ เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 1.20, 1.09, 1.16$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน มาก ($S = .77, .76, .76$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 1.00, 1.33, 1.16$) มีคะแนนกระจาย

ใกล้เคียงกัน ($S = .93, .69, .63$) หลังการทดลอง ด้านการแบ่งปัน เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.82, 1.87, 1.78$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .25, .17, .24$) ด้านการช่วยเหลือ เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.78, 1.73, 1.82$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .33, .31, .25$) ด้านความร่วมมือ เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.76, 1.87, 1.87$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .27, .21, .25$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เด็กแสดงพฤติกรรมทั้งสามข้อ ได้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.80, 1.89, 1.96$) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .30, .24, .12$) การศึกษาระดับสัมพันธภาพทางสังคมรายด้าน โดยรวมของเด็กปฐมวัย ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

2. การเปรียบเทียบคะแนนสัมพันธภาพทางสังคมโดยรวมและรายด้านก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อาหารไทยโบราณ ก่อนการทดลอง สัมพันธภาพทางสังคมรายด้านของเด็กปฐมวัย ด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือและ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม ทุกด้านและโดยรวม เด็กแสดงพฤติกรรม ได้โดยเพื่อน/ครูบอกให้ความร่วมมือ ($\bar{X} = 1.02, 1.18, 1.15, 1.16$ และ 1.13) มีคะแนนกระจายใกล้เคียงกัน ($S = .14, .26, .25, .21$, และ $.06$) และมีการเปลี่ยนแปลงหลังการทดลอง คือ ด้านการแบ่งปันมี การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.80$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -16.42, sig = .00$) ด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.60$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -7.54, sig = .00$) ด้านความร่วมมือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.68$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -9.60, sig = .00$) ด้านการทำงานเป็นกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $.72$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -10.24, sig = .00$) และสัมพันธภาพทางสังคมโดยรวม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเฉลี่ย $-.70$ คะแนน ซึ่งเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ ($t = -28.66, sig = .00$) แสดงว่า ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ นั้น ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การด้านการแบ่งปัน ด้านการช่วยเหลือ ด้านความร่วมมือและ ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม จากการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมภายในกลุ่มโดยครูได้สอดแทรกประสบการณ์ในการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณ ซึ่งเด็กๆ รู้จักการบอกเล่า ถ่ายทอด แบ่งปัน ประสบการณ์ สิ่งที่มีความเข้าใจ สนใจให้กับเพื่อนรับรู้ และรู้จักการให้ความช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนร้องขอ หรือบอกกล่าวตามโอกาส

3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือกระทำ ซึ่ง(ลาวัลย์ พลกล้า. 2523: 1 – 2) กล่าวว่า สำหรับการสอนแบบปฏิบัติการทดลองเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง เด็กได้ลงมือกระทำ ทดลอง ค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเอง และ

สามารถนำความรู้ที่ได้รับในสถานการณ์ต่างๆ และพร้อมที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ กระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้อย่างเต็ม ความสามารถสอดคล้องกับ (ชมพูนุท จันทรางกูร. 2549: 26 - 27) ความต้องการของผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติค้นคว้า เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน ด้วยการกระตุ้นและสนับสนุนการเรียนรู้จากครู เด็กทุกคนจึงควรได้รับโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมให้กับเด็ก โดยจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการทำงานหรือการเล่น จะทำให้เด็กมี พัฒนาการปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับและทำงานหรือเล่นร่วมกับเพื่อนด้วยการแสดงพฤติกรรม การร่วมมือกัน สร้างมิตรภาพต่อกัน แก้ปัญหาร่วมกัน และรับรู้ความรู้สึกของเพื่อนนำไปสู่พฤติกรรมในการส่งเสริมเด็กให้มีปฏิสัมพันธ์กันซึ่งสามารถจัดในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม เพราะเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเด็กจะได้สัมผัสเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจะได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อน และเรียนรู้บทบาทของตนว่าควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อเด็กอยู่ร่วมกับเพื่อนอย่างมีความสุขย่อมต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป ทำให้มีประสบการณ์ในการสร้างความสัมพันธ์ในสังคมกับเพื่อนมากขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่จะช่วยให้เขาสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ด้วยดี (Gronlund. 1959 : 232)

จากที่กล่าวมาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ได้ใช้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ เครื่องเคียง ของจริงที่หลากหลายเน้นให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม ลงมือปฏิบัติจริงตามขั้นตอน อีกทั้งอาหารไทยโบราณยังช่วยส่งเสริมให้เด็กอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ดังนั้น จึงส่งผลทำให้พัฒนาการด้านสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้น

ข้อสังเกตที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาพัฒนาการด้านสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารไทยโบราณ พบข้อสังเกตดังนี้

1. จากกาบันทึกหลังการสอนได้ข้อสังเกตว่าเด็กต้องปรับตัวกับการเรียนรู้ด้านจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ เนื่องจากเป็นกิจกรรมและสื่อ วัสดุอุปกรณ์ มีความแปลกใหม่ ทำให้เด็กยังไม่กล้าที่หยิบจับ และทำกิจกรรม จึงต้องให้กำลังใจ และให้คำแนะนำ เมื่อเด็กต้องการคำแนะนำและกระตุ้นให้เด็กลงมือปฏิบัติ โดยให้เด็กดูเพื่อนๆ ที่ทำกิจกรรม และครูทำให้เด็กดู เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจกล้าที่จะลงมือปฏิบัติ ซึ่งในระยะแรกนี้ เด็กยังทำกิจกรรมยังไม่คล่องแคล่วขาดความมั่นใจในการทำกิจกรรม โดยเด็กจะพูดว่า ทำไม่เป็น ทำแบบนี้ใช่ไหม บ่อยครั้ง

2. จากการบันทึกหลังการสอนได้ข้อสังเกตว่าหลังจากการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติ เด็กมีการปรับตัวในการปฏิบัติกิจกรรมดีขึ้น มีความมั่นใจในการทำกิจกรรมมากขึ้น รู้จักคิดหาวิธีการของตนเองในการทำกิจกรรม เช่น ไม้ตม้น้ำปลา จะต้องเตรียมอุปกรณ์ใดบ้าง สาเหตุให้หมู ประกอบด้วยส่วนใด จะต้องรับประทานกับอะไร ผักชนิดนี้กลิ่นฉุนกินแล้วขึ้นจุก ขิง ข่า คือพืชสมุนไพรปรุงอาหารได้ รู้จักนำเสนอให้ใส่น้ำแข็งในอุ่นกะทิ ร่วมกันรับประทานขนมแกงบวดพักทองจนหมดหม้อ สนทนาแลกเปลี่ยนถึงรสชาติความอร่อยฝีมือที่ตนเองปรุง

3. การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างมีอิสระในการทำกิจกรรม นอกจากจะเป็นการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมแล้ว เด็กยังได้พัฒนาการในด้านอื่นๆ เช่น ด้านร่างกาย สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการเตรียมความพร้อมในด้านการเขียน พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ช่วยผ่อนคลาย เกิดความสนุกสนาน มีความสุขและเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง มีพัฒนาการในด้านสติปัญญา รู้จักการคิดแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกัน การรู้จักรอคอย การแบ่งปันซึ่งกัน

4. ในการจัดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย ช่วยให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดขณะทำกิจกรรม รู้จักระมัดระวังเวลาทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ก่อนที่จะทำกิจกรรมครูควรแนะนำให้เด็กรักษาความสะอาด และรู้จักการระมัดระวังการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบอาหาร

2. ครูควรมีบทบาทในการดูแลให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ กระตุ้นให้เด็กโดยให้เด็กได้ทดลองทำตามความคิดของตนเอง ให้แรงเสริม กล่าวคำชมเชยในผลงานของเด็ก ทำให้เด็กมีความมั่นใจ และตั้งใจในการทำกิจกรรม

3. ในการเตรียมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ ควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมและอธิบายให้เด็กได้เรียนรู้คุณค่าของอาหารประเภทต่าง ๆ ที่กำลังประกอบขึ้น เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในประเภทอาหารของแต่ละภาค

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพในด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพการคิดแก้ปัญหา สัมพันธภาพทางการใช้ภาษา และ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทอื่น ที่มีต่อสัมพันธภาพในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดการศึกษากรุงเทพมหานครกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ควรมีการศึกษาถึงผลการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไทยโบราณเพื่อพัฒนาทักษะวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น

4. ควรมีการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการประกอบอาหารไทยโบราณ

บรรณานุกรม

- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน 3 - 5 ปี. กรุงเทพฯ: โชติสุขการพิมพ์.
- . (2546). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็ดมันเพรสโปรดักส์
- กอบแก้ว นาจพินิจ. (2547). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจำกัด. หน้า 55-58 .
- กรมวิชาการ. (2546). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ - 5 ปี).
กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- จิตตินันท์ เตชะคุปต์. (2537). หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา. หน่วยที่ 1 - 4. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. (2528). การทดลองบทบาทที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพเกี่ยวกับ
เพื่อนของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ไฉไล บุญมาก. (2537). ผลของการร่วมมือและแข่งขันในการเล่นเกมที่มิต่อพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์
กับเพื่อนและการสื่อสารด้วยภาษาไทยในวัยเด็กตอนปลาย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- ชมพูนุช จันทรางกูร. (2549). ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ประกอบอาหารประเภทขนมไทย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เต็ม สมิตินันท์ และวีระชัย ณ นคร. (2534). “พหุภาษาพื้นบ้าน” การสัมมนาระดับประเทศ เรื่อง
พหุภาษาพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ.
- ธนาภรณ์ ธนิตยธีรพันธ์. (ม.ป.ป.). การพัฒนาสัมพันธภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
การเคลื่อนไหวประกอบเพลง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนัย อุดมพันธ์. (2541). การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์
ทักษะทางพื้นฐานละครสร้างสรรค์. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2541). คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โอ เอส พรีนติ้งเฮาส์.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุคคลากรสาธารณสุข. (2533). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2548). เอกสารประกอบการเรียนวิชา 301512 วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา.

บุญประจักษ์ วงษ์มงคล. (2536). การศึกษามลภาวะจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารและการจัดประสบการณ์แบบทั่วไปที่มีต่อลักษณะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีความสามารถทางสติปัญญาแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประกายรัตน์ ภัทรธิดา. (2532). “พัฒนาการเด็กปฐมวัย”, เอกสารการสอนชุดวิชาฝึกอบรมครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กปฐมวัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประพิน วิไลรัตน์; และ คนอื่นๆ. (2522). กลุ่มการสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา.

ประมวล ดิกคิกสัน. (2527). จิตวิทยาคลินิกสมองมนุษย์ (พรสวรรค์) เล่ม 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พัชรี สอนแก้ว. (2545). เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

พรณี ช. เจนจิต. (2528). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์.
----- (2537). “การสอนของความต้อการพื้นฐานของเด็ก”, เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก. หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรณี ชูชัย เจนจิต. (2528). จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สารานุกรมไทย.

พร้อมจิต ศรีลัมพ์. (2546). สมุนไพรและยาที่ควรรู้จากสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน.
กรุงเทพฯ : สารานุกรมไทย.

ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). “การพัฒนาการของเด็กวัย 3 - 6 ปี”, ใน เข้าใจเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: ชมรมไทย - อิสราเอล.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2537). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก.
หน่วยที่ 1 - 5. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เยาวพา เดชะคุปต์. (2525). กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
----- (2542, มกราคม). “การพัฒนาปัญญาหลายด้านเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย”,
วารสารการศึกษาปฐมวัย. 3(1): 33 - 34.

- วไลพร พงศ์ศรีทัศน์. (2536). ผลการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารกับ
แบบปกติที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์
กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
วัชรินทร์ เทพมณี. (2545). ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
วันดี ณ สงขลา. (ม.ป.ป.). อาหารไทยตามฤดูกาลต่างๆ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอาหารวิทยา
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
ศิริลักษณ์ สินธาวาลย์. (2522). ทฤษฎีอาหาร เล่มที่ 3 หลักการทดลอง. กรุงเทพฯ: แผนกวิชา
อาหารและโภชนาการ คณะวิชาคหกรรมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา.
(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
ศรีสมร คงพันธุ์. (2545). ขนมไทย เล่ม 1-2. กรุงเทพฯ: แสงแดด.
สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2529). ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
สมาน ดอกกุหลาบ. (2546). ทักษะของพ่อครัวไทยที่มีต่อการนิยมอาหารไทยของชาวต่างชาติ:
ศึกษาเฉพาะพ่อครัวไทยในโรงแรม เขตกรุงเทพมหานคร. อัดสำเนา.
สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. (2538). แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ: แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา
(หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: ดวงกมล. ถ่ายเอกสาร.
----- (2545). การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์.
ดำรงอาหารวิทยาลัยในวัง. กทม. สำนักพิมพ์แสงแดด พิมพ์ครั้งแรก (2536).
สันติ เสวตวิมล. (2542). ดำรงและความเป็นมาของอาหารไทยโบราณ.
สุภาพรณ โคตรจรัส. (2547). สุขภาพจิตเล่ม 1 จิตวิทยาในการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สุทัศน์ อัครเดชากุล. (2546). คุณค่าโภชนาการของขนมไทย. ใน หนังสืออ่านนอกเวลา. สืบค้น
เมื่อ 25 เมษายน, จาก <http://www.usefulea.htm>.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2535). คู่มือการอบรมกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของ
เด็กอนุบาล (กิจกรรมในวงกลม). กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์.
สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน. สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน สำหรับ
หม่อมหลวงพวง ทินกร. (2529). ศูนย์ศิลปอาหารไทย หม่อมหลวงพวง ทินกร. สืบค้นเมื่อวันที่
September, 25, 2009. จาก http://www.hilunch.com/m/paung_thai_cooking_school.

- อัญชลี ไสยวรรณ. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบผลกาจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลองกับแบบผสมผสานที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษานปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Borg, Walter R; & Merigith, D. Gall. (1979). *Educational Research: An Introduction*. 5th ed., New York: Longman.
- Brewer, J. (1995). *Early Childhood Education : Preschool through Primary Grades*. 2nd ed. Boston, Mass : Allyn and Bacon.
- Carkhuff, R.R. and Barenson, B.G. (1977). *Beyond Counseling and therapy*. 2nd ed. New York: Springer Publishing Company.
- Dahl, K. (1998, January). "Why Cooking in the classroom?," *Young children*. 53(1): 81-83.
- Erikson, E.H. (1975). *Children and Society*. New York: Morton.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. 6th ed. New York : McGraw-Hill, Book Co.
- Jackman, H.L. (1997). *Early Education Curriculum : A Children's Connection to The Word*. Albany, New York: Delmar.
- Klefsted, J. (1995, September). "Cooking in the Kindergarten", *Young Children*. 50(6): 32 - 33.
- Mary, J. (1981, May). "Peer interaction competencies of Preschoolers Rates High of Low in Socimetric Status," *Dissertation Abstracts intentional*. 41: 4603-A.
- Mussen, P.H.; & JJ. Conger. (1955). *Child Development and personality*. New York: Harper Brothers.
- Seefeld, C. (1980). *Teaching Young Children*. New Jersey: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณ
- ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การประกอบอาหารไทยโบราณ

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณ

หลักการและเหตุผล

กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กอย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เด็กได้เรียนรู้วิธีการแสดงออกการช่วยเหลือ แบ่งปัน มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสภาพแวดล้อม การทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมมือร่วมใจกันจนงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ครูจึงต้องมีบทบาทในการจัดบรรยากาศ ที่ต้องเน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ดี ด้วยการจัดประสบการณ์จริงฝึกการอยู่ร่วมกับสังคมทำงานร่วมกันเป็นทีมจนสำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนด ปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น อยู่ร่วมกับสังคม ช่วยเหลือ ได้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญนำไปสู่การเรียนรู้ด้านต่างๆ ในขั้นสูงต่อไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือ ร่วมมือ ทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกับปฏิบัติให้สำเร็จ ของเด็กปฐมวัย

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประกอบอาหารไทยโบราณเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ให้แก่เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้อาหารที่ตกทอดจากบรรพบุรุษจากของจริง รู้จักเครื่องเคียง วัตถุดิบ เครื่องปรุงในการประกอบอาหารไทยโบราณ และเปิดโอกาสให้เด็กได้อยู่ร่วมกันมี ปฏิสัมพันธ์จนเกิดสัมพันธภาพระหว่างกลุ่มด้วยความเต็มใจในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ซึ่งกิจกรรมอาหารไทยโบราณนี้เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ทางสังคม ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้ สำหรับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณนี้ จะให้ความสำคัญในด้านสัมพันธภาพทางสังคม ได้แก่ การแบ่งปัน การช่วยเหลือ การร่วมมือ การทำงานเป็นกลุ่ม

รายละเอียดการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาที่ทำการทดลอง	วันที่ทำการทดลอง	เวลา
กิจกรรมการทำอาหารไทยโบราณ	1 สัปดาห์ก่อนการทดลอง	วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	10.00-11.00 น.

การจัดกิจกรรมโดยให้เด็กลงมือกระทำและดำเนินกิจกรรมไปจนสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัย
ดำเนินการจัดกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ ซึ่งมีทั้งหมด 32 แผน ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด
32 ครั้ง

ขั้นนำ (5 นาที) 10.00 - 10.05 น.

1. นำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา เล่าเรื่องราววิถีชีวิตการกินอยู่ของคนไทยเมื่อสมัย
โบราณ เล่านิทานพื้นบ้าน ร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ปริศนา คำทาย หรือการใช้สื่ออย่างใดอย่าง
หนึ่งเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและสร้างความพร้อมก่อน เข้าสู่กิจกรรม
2. ครูแนะนำชื่ออาหารไทยโบราณ วัตถุดิบที่ตกทอดมาถึงยุคปัจจุบัน เครื่องปรุง เครื่อง
เคียง ส่วนประกอบ วัสดุอุปกรณ์ ที่จะใช้ในการประกอบอาหารไทยโบราณโดยเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้
ตามจุดประสงค์และเด็กสามารถซักถามเมื่อสงสัยในเรื่องขั้นตอนการประกอบอาหารไทยโบราณ และ
เครื่องเคียงต่างๆ ที่ใช้ในการทำอาหารไทยโบราณ
3. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ และ
สาธิตวิธีการทำอาหารไทยโบราณ
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้น เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ และข้อควรระวัง
ในขณะปฏิบัติกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ

ขั้นสอน (50 นาที) 10.05 - 10.55 น.

1. เด็กเลือกเข้ากลุ่มตามที่ครูกำหนดให้ 3 กลุ่ม โดยเด็กมีอิสระในการคิดและลงมือปฏิบัติ
กิจกรรมด้วยความสมัครใจ
2. เด็กแต่ละกลุ่มวางแผนแบ่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมประกอบอาหารไทยโบราณ
3. ตัวแทนเด็กแต่ละกลุ่มออกมารับส่วนประกอบของอาหารไทยโบราณ วัสดุอุปกรณ์ แบ่ง
วัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนกลุ่มอื่นในกรณีที่วัสดุอุปกรณ์ไม่พอ แล้วลงมือทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมวางแผนไว้
ด้วยกัน ช่วยกันคลุกเคล้าผสมเครื่องปรุงภายในภาชนะ โดยครูมีบทบาทในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ
และกระตุ้นให้เด็กได้มีความร่วมมือแสดงออกโดยคำพูดชักชวนเพื่อนในขณะทำกิจกรรม ร่วมกันประกอบ
อาหารไทยโบราณให้สำเร็จ ลุล่วงได้ดี การสร้าง สัมพันธภาพทางสังคม รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็ก
สนทนา มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและภายในกลุ่ม เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชนิดอาหารสมัยโบราณที่ตก
ทอดมาถึง ปัจจุบัน
4. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ร่วมกันนำอาหารมาจัดเรียงใส่ในภาชนะและช่วยกันเก็บอุปกรณ์
ทำความสะอาดสถานที่ให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป (5 นาที) 10.55 - 11.00 น.

เด็กและครูร่วมกันสรุปขั้นตอนการประกอบอาหารไทยโบราณ โดยที่ครูใช้คำถามปลายเปิด กระตุ้นให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและภายในกลุ่ม และทบทวนกระบวนการทำงาน

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารไทยโบราณ
2. แนะนำชื่ออาหาร ส่วนประกอบ เครื่องเคียง อุปกรณ์ที่เตรียมไว้ อธิบายขั้นตอนในการทำ กิจกรรมอาหารไทยโบราณ พร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำ และอธิบายขั้นตอนเบื้องต้น ข้อควรระวัง เกี่ยวกับการทำอาหารไทยโบราณในแต่ละครั้งกับเด็กให้เข้าใจอย่างชัดเจน
3. ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมการประกอบอาหารไทยโบราณ กระตุ้นให้เด็กได้ใช้ความสามารถ เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก นึกคิด และเจตนาของผู้อื่น ช่วยเหลือ แบ่งปัน ร่วมมือ ทำงานเป็นกลุ่มจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

การประเมิน

1. สังเกตการมีความสัมพันธ์ทางสังคมในขณะปฏิบัติกิจกรรม
2. สังเกตการสนทนา และตอบคำถาม

แนวการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารไทยโบราณ

สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 1

ข้าวต้มสามกษัตริย์

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมการแบ่งปัน การช่วยเหลือ ความร่วมมือ การทำงานกันเป็นกลุ่ม เด็กได้รู้จักอาหารไทยโบราณที่ตกทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

เนื้อหา

เครื่องเคียงข้าวต้มสามกษัตริย์ และการประกอบอาหารไทยโบราณข้าวต้มสามกษัตริย์

แนวการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ขั้นนำ

1. ครูสนทนาถึงพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงโปรดอาหารประเภทต่างๆ และเข้าครัวทรงประกอบเครื่องด้วยพระหัตถ์เองพร้อมอธิบายคำราชาศัพท์
2. ครูนำเครื่องเคียง เครื่องปรุง ที่จะนำมาประกอบอาหาร มาให้เด็กรู้จัก
3. ครูแนะนำอุปกรณ์เครื่องครัวและวิธีการใช้ที่ถูกต้อง
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นและข้อควรระวังในการทำกิจกรรม

ได้แก่

- ล้างมือก่อนและหลังแบ่งปันเจลล้างมือซึ่งกันและกัน
- ช่วยกันระมัดระวังอันตรายจากมีด
- เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ นำอุปกรณ์ไปล้างเก็บให้เรียบร้อย

ขั้นสอน

1. ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาหารข้าวต้มสามกษัตริย์
2. เด็กแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มๆ ละเท่าๆ กันด้วยความสมัครใจและเต็มใจแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบดังนี้

หั่นเนื้อสัตว์ แล้วนำไปต้ม

เตรียมผักแต่ละชนิด ต้มโห่ ผักชี ขึ้นฉ่าย (ร่วมกันเด็ดผัก)

ร่วมกันเจียวกระเทียม แล้วเอาข้าวสารผัดกับน้ำมันเจียวโดยมีคุณครูดูแลอย่าง

ใกล้ชิด

3. เด็กช่วยกัน เตรียมน้ำใส่หม้อและ นำข้าวสารที่ผัดกับน้ำมันเจียวใส่หม้อต้มเคี่ยวจนได้ที่
4. เด็กช่วยกัน ใส่เนื้อสัตว์ลงในหม้อข้าวต้มที่กำลังเคี่ยวได้ที่
5. เด็กร่วมกันปรุงรสชาติใส่ผักสดที่เตรียมไว้ลงไป โรยด้วยพริกไทยป่น (เพียงเล็กน้อย)
6. เด็กช่วยกันตักใส่ชามและร่วมกันรับประทานอาหารฝีมือของตนเอง
7. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์และสถานที่

ขั้นสรุป

ครูให้เด็กร่วมกันสรุปถึงส่วนประกอบอาหารไทยโบราณข้าวต้มสามกษัตริย์มีเครื่องเคียงส่วนประกอบใดที่เด็กๆได้ร่วมทำเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างประกอบอาหารไทย

สื่อการเรียนรู้

1. ส่วนประกอบ ของข้าวต้มสามกษัตริย์
2. อุปกรณ์เครื่องครัว เช่น กระทะ หม้อ ทัพพี
3. ผ้ากันเปื้อน / ผ้าเช็ดมือ
4. น้ำยาล้างจานปลอดภัย

การประเมิน

1. สังเกตความสนใจในการทำกิจกรรม
2. สังเกตการซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ
3. สังเกตสัมพันธภาพของเด็กระหว่างทำกิจกรรม

บันทึกหลังการสอน

.....

.....

ลงชื่อ.....

(ครูผู้สอน)

แนวการจัดประสบการณ์โดยการประกอบอาหารไทยโบราณ

สัปดาห์ที่ 1 ครั้งที่ 2

หมูหวาน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมการแบ่งปัน การช่วยเหลือ ความร่วมมือ การทำงานกันเป็นกลุ่ม เด็กได้รู้จักขั้นตอน วัสดุอุปกรณ์และส่วนประกอบในการทำหมูหวานที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและสืบทอดมาถึง ณ ปัจจุบัน

เนื้อหา

รู้ขั้นตอนการทำ รสชาติและการประกอบอาหารไทยโบราณ หมูหวาน

แนวการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ขั้นนำ

1. ครูร้องเพลง “เที่ยวป่า” พร้อมออกเสียงสัตว์แต่ละชนิด
2. เด็กออกเสียงสัตว์ เมื่อครูเอ่ยชื่อของสัตว์แต่ละชนิด ครูกล่าวถึงหมูป่าที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณซึ่งสมัยก่อนมีมากเป็นอาหารของชาวบ้านในยุคสมัยก่อนโดยไม่ต้องซื้อจากตลาด
3. ครูนำอาหารประเภทต่างๆ ที่ทำจากเนื้อสัตว์มาให้เด็กๆ ได้ดู
4. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงเบื้องต้นและข้อควรระวังในการทำกิจกรรม

ได้แก่

- ล้างมือก่อนและหลังแบ่งปันเจลล้างมือซึ่งกันและกัน
- ช่วยกันระมัดระวังอันตรายจากมีด
- เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ นำอุปกรณ์ไปล้างเก็บให้เรียบร้อย

ขั้นสอน

1. ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร
2. เด็กแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่มๆ ละเท่าๆ กันด้วยความสมัครใจและเต็มใจแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบดังนี้

- ล้างเนื้อสัตว์และหั่น(มีดเด็ก)
- ร่วมกันผสมน้ำปรุงใส่ถ้วย
- ช่วยกันเตรียมน้ำเทใส่กระทะและคอยเคี่ยว

- เด็กช่วยใส่เนื้อหมูลงไปในกระทะ พอเนื้อหมูเริ่มสุกให้ใส่เครื่องปรุงคือ ซีอิ๊วดำ ซีอิ๊วขาว และซอสปรุงรสลงไปจนกระทั่งเครื่องปรุงต้องคอยเคี่ยวหรือคน

- เมื่อหมูเริ่มนุ่มแล้วให้น้ำตาลปีกลงไป คนให้น้ำตาลละลายและเคี่ยวต่อไปอีกประมาณ 15 นาที จากนั้น เด็กใส่หัวหอมแดงซอยลงไป (ขั้นตอนที่ 3 - 4 ครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด) เด็กช่วยกัน ตักหมูหวานใส่ภาชนะที่จัดเตรียมไว้และร่วมกันรับประทานอาหาร ฝีมือของตนเอง

7. เด็กช่วยกันเก็บอุปกรณ์และสถานที่

ขั้นสรุป

ครูให้เด็กร่วมกันสรุปถึงรสชาติของหมูหวานและขั้นตอนการทำหมูหวาน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ตนเองร่วมกันปฏิบัติกระทำร่วมกันจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สื่อการเรียนรู้

1. ส่วนประกอบ ของหมูหวาน
2. อุปกรณ์เครื่องครัว เช่น กระทะ หม้อ ทัพพี
3. ผ้ากันเปื้อน / ผ้าเช็ดมือ
4. น้ำยาล้างจานปลอดภัย

การประเมิน

1. สังเกตความสนใจในการทำกิจกรรม
2. สังเกตสัมพันธภาพของเด็กระหว่างทำกิจกรรม

ภาคผนวก

เพลง เทียนป่า

เทียนป่ากับลูกเสือไทย

เมืองไทยมีสัตว์อะไรบ้าง?

เมืองไทยมี..... มันร้องยังไง

บันทึกหลังการสอน

.....

.....

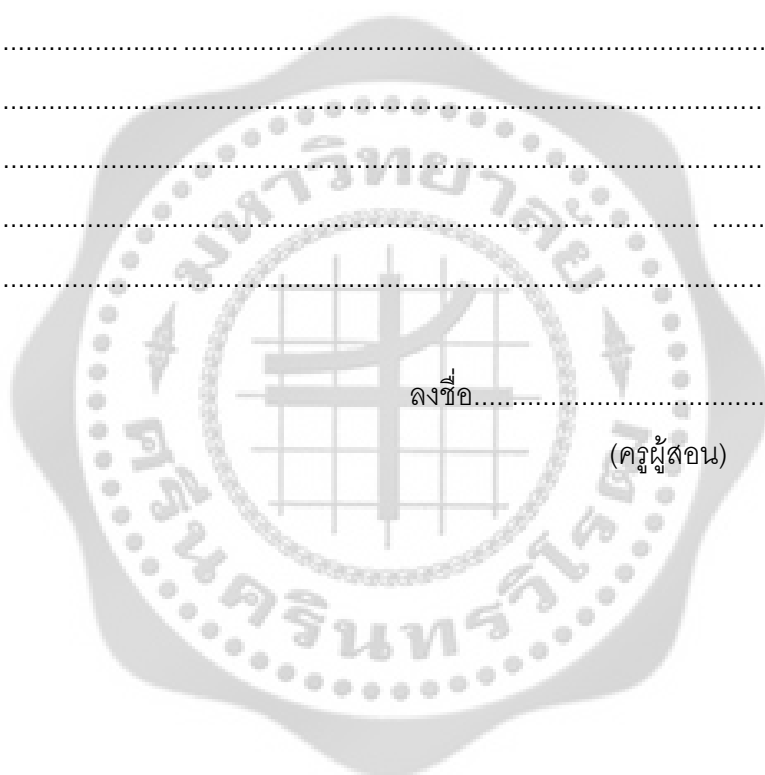
.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(ครูผู้สอน)

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- ตัวอย่างแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คู่มือการใช้แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย มี 4 ด้าน ได้แก่การแบ่งปัน การช่วยเหลือ ความร่วมมือ การทำงานเป็นกลุ่ม
2. แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สังเกตในช่วงเวลาจัดกิจกรรมเสรีเป็นเวลา 8 สัปดาห์ๆ ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี โดยทำการสังเกตและบันทึกในชั้นดำเนินกิจกรรม ช่วงเวลา 10.00 - 11.00 นาฬิกา
4. การสุ่มเวลาในการสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมตามตารางสุ่มเวลาสังเกตสัมพันธภาพทางสังคม ใช้นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อควรปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต (เด็ก) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้สังเกต รวมจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้ช่วยผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้สังเกตจะสังเกตเด็กทีละคน ใช้เวลาในการสังเกตคนละ 1 นาที สลับกันและสังเกตเวียนตั้งแต่เด็กคนที่ 1 -15 และเมื่อสังเกตครบทุก 5 คน จะพักระหว่างการสังเกต 1 นาที แล้วเริ่มสังเกตคนต่อไปจนครบ 15 คน เมื่อสังเกตครบ 15 คน ในรอบแรกแล้วจะสังเกตเวียนและสลับกันอีก 1 รอบ ตั้งแต่เด็กคนที่ 1 – 5

การบันทึกแบบสังเกต

เมื่อสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมตรงกับข้อใดและในช่องระดับคะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมตรงกับข้อใดให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย (✓) เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึกพฤติกรรมซ้ำ ดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมด้วยตนเอง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อแสดงพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมโดยเพื่อนหรือครูบอกหรือขอร้องให้ร่วมมือ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมหรือ
ปฏิสัมพันธ์ที่จะทำ

การเตรียมการสังเกต

1. ผู้สังเกตต้องศึกษาคู่มือในการสังเกตให้เข้าใจกระบวนการในการสังเกตทั้งหมดเพื่อให้เกิด
ความชำนาญในการใช้แบบสังเกต
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมไว้เรียบร้อยแล้วล่วงหน้า
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ คู่มือการใช้แบบประเมินพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพ
ทางสังคมของเด็กปฐมวัยนาฬิกาจับเวลา 1 เรือน และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคมไว้
ให้เรียบร้อยแล้วล่วงหน้า
4. ผู้สังเกตควรสร้างความคุ้นเคยกับผู้ถูกสังเกตก่อนที่จะทำการสังเกต และพยายามจำชื่อ
ของผู้ถูกสังเกตทุกคน
5. ก่อนเริ่มทำการสังเกต ควรให้ผู้ถูกสังเกตได้ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อยแล้วก่อน เช่น ดื่มน้ำ
เข้าห้องน้ำ

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมที่สังเกต

หัวข้อพฤติกรรม ความสัมพันธ์ทางสังคม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม สัมพันธภาพทางสังคม
1. ด้านการแบ่งปัน		
1.1 หยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ ของตนเมื่อเพื่อนต้องการ	2	เด็กแบ่งปันหรือให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์
	1	เด็กแบ่งปันหรือให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์โดยเพื่อนบอก
	0	เด็กไม่สนใจแบ่งปันหรือไม่ให้เพื่อนยืมวัสดุอุปกรณ์
1.2 ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียม ไว้อย่างประหยัดเพื่อเหลือให้ ผู้อื่น	2	เด็กประหยัดวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้เพื่อเหลือให้เพื่อน
	1	เด็กประหยัดวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้เพื่อเหลือให้เพื่อน โดยเพื่อนบอก
	0	เด็กไม่สนใจประหยัดวัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้เพื่อเหลือให้เพื่อน
1.3 ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือทำกิจกรรมก่อนตน	2	เด็กให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรมก่อนตน
	1	เด็กให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรมก่อนตนโดยเพื่อนบอก
	0	เด็กไม่สนใจให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรมก่อนตน
2. ด้านการช่วยเหลือ		
2.1 ลงมือช่วยเหลือเพื่อน ในการทำกิจกรรม	2	เด็กช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
	1	เด็กช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยเพื่อนขอร้อง
	0	เด็กไม่ช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม
2.2 แนะนำวิธีการลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อน	2	เด็กแนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อนด้วยตนเอง
	1	เด็กแนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อนโดย เพื่อนขอร้อง
	0	เด็กไม่แนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อน

หัวข้อพฤติกรรม สัมพันธภาพทางสังคม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม สัมพันธภาพทางสังคม
2.3 การกระทำเพื่อให้เพื่อน ประสบความสำเร็จใน กิจกรรม ที่ทำอยู่	2	เด็กกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จ ในกิจกรรมที่ทำอยู่ด้วยตนเอง
	1	เด็กกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จใน กิจกรรมที่ทำอยู่โดยเพื่อนร้องขอ
	0	เด็กไม่กระทำเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จใน กิจกรรมที่ทำอยู่
3. ด้านความร่วมมือ		
3.1 ทำหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายด้วยความเต็มใจ	2	เด็กทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจไม่มีใครบังคับ
	1	เด็กทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความแต่ต้องบอกหรือเตือน
	0	เด็กไม่ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3.2 ร่วมทำตามข้อตกลง กติกาของกลุ่ม	2	เด็กร่วมมือกันปฏิบัติตามข้อตกลงกติกาของกลุ่ม
	1	เด็กร่วมมือกันปฏิบัติตามข้อตกลงกติกาของกลุ่มโดยต้องบอก
	0	เด็กไม่ร่วมมือกันปฏิบัติตามข้อตกลงกติกาของกลุ่ม
3.3 พูดหรือร่วมแสดงความคิด เห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม	2	เด็กพูดหรือร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม ด้วยตนเอง
	1	เด็กพูดหรือร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม โดยการขอร้องให้ช่วยแสดงความคิด
	0	เด็กไม่พูดหรือร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม
4. การทำงานเป็นกลุ่ม		
4.1 ร่วมมือกันทำงานให้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี	2	ให้ความร่วมมือในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยตนเอง
	1	เด็กให้ความร่วมมือในการทำงานสำเร็จลุล่วงโดยต้องขอร้อง หรือต้องบอก
	0	เด็กไม่สนใจทำงานร่วมกัน

หัวข้อพฤติกรรม สัมพันธภาพทางสังคม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม สัมพันธภาพทางสังคม
4.2 สนใจกระตือรือร้น ทำงานร่วมกับเพื่อน	2	เด็กสนใจกระตือรือร้นทำงานร่วมกับเพื่อนด้วยตนเอง
	1	เด็กสนใจกระตือรือร้นทำงานร่วมกับเพื่อนโดยที่ต้องบอก หรือเตือน
	0	เด็กไม่สนใจกระตือรือร้นทำงานร่วมกับเพื่อน
4.3 มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน	2	เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนด้วยความเต็มใจต่อกัน
	1	เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อกันด้วยความเต็มใจบ้างเป็นบางครั้ง
	0	เด็กไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อน

แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ชื่อผู้สังเกต ..... นามสกุล ..... เป็นผู้สังเกต คนที่.....

ชื่อนักเรียน..... นามสกุล..... ชั้นอนุบาลปีที่ 3

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2552

พฤติกรรมด้านสัมพันธภาพทางสังคม	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	มาก (2)	ปานกลาง (1)	น้อย (0)	
1. ด้านการแบ่งปัน				
1.1 หยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ของตนเมื่อเพื่อนต้องการ				
1.2 ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เตรียมไว้อย่างประหยัดเพื่อเหลือให้ผู้อื่น				
1.3 ให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์หรือทำกิจกรรมก่อนตน				
2. ด้านการช่วยเหลือ				
2.1 ลงมือช่วยเหลือเพื่อนในการทำกิจกรรม				
2.2 แนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อน				
2.3 การกระทำเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำอยู่				
3. ด้านความร่วมมือ				
3.1 ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ				
3.2 ร่วมทำตามข้อตกลงกติกาของกลุ่ม				
3.3 พูดหรือร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม				
4. การทำงานเป็นกลุ่ม				
4.1 ร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี				
4.2 สนใจกระตือรือร้นทำงานร่วมกับเพื่อน				
4.3 มีความรู้สึกที่ดีขณะร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม				

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม.....

.....

ลงชื่อ.....

(ผู้สังเกต)

ภาคผนวก ค

- ภาพการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธ์ภาพทางสังคม

ภาพการประกอบอาหารไทยโบราณที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวอรพร ทับทิมศรี
วัน เดือน ปีเกิด 30 สิงหาคม 2519
สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 17/18 ถ.สุคนธ์สวัสดิ์ แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กทม.
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครูสอนระดับอนุบาล โทร. 085 – 8132650
 Email : orapor_n@hotmail.com
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนอนุบาลโชคชัย แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
 กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา
 พ.ศ.2550 คุรุศาสตรบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย)
 จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
 พ.ศ.2554 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ